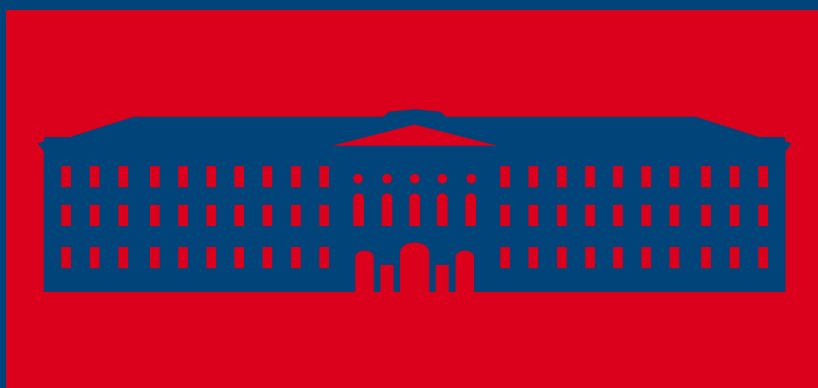

Tálas Péter

Az európai migrációs válság értelmezési kereteiről

Dialóg Campus

Tálas Péter

AZ EURÓPAI MIGRÁCIÓS VÁLSÁG
ÉRTELMEZÉSI KERETEIRŐL

A kiadvány a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001 „A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technológiai fejlesztése” című projekt keretében készült el és jelent meg.

A kézirat lezárva:
2016. november 30.

Szerző:
Tálas Péter

© Dialóg Campus Kiadó, 2018
© A szerző, 2018

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

BEVEZETŐ	5
1. A MIGRÁCIÓRÓL ÁLTALÁBAN: KIVÁLTÓ OKOK ÉS KÖVETKEZMÉNYEK	9
2. A MIGRÁCIÓS TRENDEKRŐL	12
3. AZ EURÓPAI MIGRÁCIÓS VÁLSÁG OKAIRÓL	15
3.1. Az Európán és az Európai Unión kívüli okokról	16
3.1.1. A megváltozott biztonsági környezettel összefüggő okokról	16
3.1.2. A konfliktusok szomszédságában lévő államok menekültügyi rendszereinek megtartó-képtelenségéről	17
3.1.3. A migrációs tranzitországokhoz kötődő okokról	19
3.1.4. A nemzetközi embercsempészet szerepéről a migrációs válságban	19
3.1.5. A 2015-ös migrációs válság nagyságáról, európai kiterjedtségéről és váratlanságáról	20
3.2. Az Európán és az Európai Unión belüli okokról	22
3.2.1. Az európai migrációs politikához kapcsolódó okokról	22
3.2.2. A migrációs és menekülthullámhoz kapcsolódó európai szemléletről	23
3.2.3. Az Európai Unió biztonságpolitikai szerepvállalásának hiányáról	24
3.2.4. Az európai menekültpolitika elveinek ellentmondásosságáról	25
3.2.5. A konfliktuszónák környezetében található menekültügyi rendszerek európai támogatásának késedelmességéről	25
3.2.6. A migrációs tranzitországokkal kapcsolatos európai politika megkérdőjelezéséről	26
3.2.7. A schengeni határvédelemmel kapcsolatos európai politikáról	27
3.2.8. Az európai menekültpolitika jogi szabályozásának problémáiról	28
FELHASZNÁLT IRODALOM	30

BEVEZETŐ

2015-ben a globális információáramlás korszakában élő európai generációk tagjainak túlnyomó többsége alighanem saját eddigi életének legnagyobb migrációs és menekültválságát érezte. A válságérzet nagyságát jól érzékelteti, hogy az Eurobarometer akkori felmérései szerint az Európai Uniót érintő biztonsági kihívások közül szinte valamennyi EU-tagállam társadalma a migrációt helyezte az első helyre,¹ függetlenül attól, hogy a migráció a valóságban mennyire érintette az adott társadalmat. Az európai biztonsági agendában 2015-ben a migráció kapcsán hasonló fordulatot láthattunk, mint 2004-ben (a madridi terrortámadást követően) vagy 2008-ban (az európai pénzügyi és gazdasági válságot követően), amikor előbb a terrorizmus, majd a gazdasági biztonság vált az európai társadalmak első számú biztonságpolitikai kihívásává. Jelen tanulmány célja kettős: egyrészt azt kívánja elmagyarázni, hogyan tekintsünk a migrációra és a migrációs válságra, másrészt a 2015-ös migrációs és menekültválság külső és belső okait kívánja számba venni, hogy ezáltal kapaszkodókat nyújtson egy realisabb migrációs válságkép kialakításához.

Fogalmi bevezető

Migráció alatt általában a népességnek a közigazgatási vagy politikai határok átlépésével járó egyéni vagy csoportos helyváltoztatását értjük.² A jelenség sokféleképpen és sok szempontból értelmezhető és tipizálható, a szakirodalom leggyakrabban mégis a motiváció, az irány, az érintett terület és a legalitás szempontjából vizsgálja és értékeli a migrációt. Vagyis a migráció lehet *önkéntes* vagy *külső tényezők által generált*, *egyéni* vagy *csoportos*, a *lakóhely taszítása* vagy az *új terület vonzása* miatt kialakuló, *ideiglenes* vagy *tartós*, *alkalomszerű* vagy *ismétlődő*, *elvándorlás* vagy *bevándorlás*, illetve *legális (reguláris)* vagy *illegális (irreguláris)*. Néhány dolgot azonban ehhez hozzá kell tenni. Egyrészt, a típusok éles elhatárolása korántsem könnyű, mert a gyakorlatban az egyes típusok általában keverednek. Másrészt, a lakóhely taszításához vagy az új terület vonzásához hasonló okokat vagy – általános értelemben – a migráció motivációit a szakirodalom összefoglalóan *push-pull faktorokként* szokta említeni. Harmadrészt, a nemzetközi migráció kapcsán a beutazás és tartózkodás jogszerűsége vagy ellenőrzöttsége szempontjából eltérő fogalomhasználattal találkozhatunk. A köznyelv, de sokszor még a szakirodalom is, általában a *legális–illegális* fogalompárt használja a jogszerűség megítélésére. Jogszerűnek, vagyis legális migrációnak azt nevezzük, amikor a ki- és bevándorlás ellenőrzött keretek között zajlik le, míg illegálisnak a jogszabályok megkerülésével lezajló tevékenységet minősíthetjük. E kategóriák elhatárolásában az állam hatóságainak jelenléte kulcsfontosságú, erre utalnak azok a fogalmak, amelyek a tevékenységet *dokumentáltként* vagy *dokumentálatlanként* írják le. A migrációs szakirodalomban gyakran a *reguláris–irreguláris* kifejezéspárt is használják, az utóbbit a legális migrációtól elkülönülő, azonban nem minden esetben üldözendő magatartásforma jelölésére. A nemzetközi jog például a fenyegetettség miatti kényszervándorlás meghatározott típusait ilyen magatartásnak

¹ *Standard Eurobarometer 83. Spring 2015. Public opinion in the European Union.* 2015 május, 14; *Standard Eurobarometer 85. Spring 2016. Public opinion in the European Union.* 2016 május, 4.

² HAUTZINGER Zoltán – HEGEDŰS Judit – KLENNER Zoltán (2014): *A migráció elmélete.* Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014. 5–7.

tekinti.³ A fogalomhasználat mögött az a megfontolás is meghúzódik, hogy a beutazás/tartózkodás mint magatartás lehet ugyan jogellenes, azonban annak elkövetője, a személy nem.⁴ Vagyis a sajtóban és a kormányzati kommunikációban rendszeresen használt „illegális migráns” kifejezés jogilag értelmezhetetlen. Ráadásul a jogszerűtlen beutazásból is származhat jogszerű, de irreguláris tartózkodás (például menedékkérelem elbírálása miatt), s megfordítva: a jogszerű jelenlét is válhat irregulárisá, ha annak jogi feltételei megszűnnek.

1. táblázat
A migráció alapfogalmai

Migráció			
	Nemzetközi		Országon belüli
Magatartás	Legális/reguláris	Illegális/irreguláris	
	A jogszabályoknak megfelelő, egy évnél hosszabb távollét/jelenlét, legális migráció (Legal migration)	Illegális migráció (Illegal migration)	Kényszeremigráció (Forced migration)
Személy	Reguláris	Irreguláris	
	Munkavállaló, családdegyesítő, diák, nyugdíjas stb., reguláris migráns (Regular migrant)	Dokumentumok nélküli külföldi, irreguláris migráns (Undocumented foreigner, irregular migrant)	Menekült (Refugee)

Forrás: nagyboldizsar.hu

A közbeszéd és a jog Magyarországon is eltérő fogalmakat használ a migráció kérdésköre kapcsán. A magyar jog például nem ismeri, nem használja a migráns, az illegális migráns vagy a bevándorló szavakat, így ezek inkább szociológiai, köznyelvi fogalmak. A politikai közbeszéd azokat a személyeket nevezi migránsnak, akik elhagyják hazájukat vagy szokásos tartózkodási helyüket azért, hogy letelepedési szándékkal egy másik országba menjenek. Illegális migráns kifejezés alatt a közbeszéd azt a Magyarországon jogszerűtlenül tartózkodó külföldit érti, aki szükséges úti okmányok nélkül indult el hazájából. A hétköznapi szóhasználat bevándorlóként azokat a migránsokat emlegeti, akik már hosszabb ideje tartózkodnak választott országukban.

A magyar törvények és jogszabályok a *külföldi* (nem magyar állampolgár), a *hontalan* (akit egyetlen állam sem ismer el állampolgárának) és a *menekült* kifejezéseket használják.⁵ Utóbbin a jog olyan személyt ért, aki faji, vallási, nemzetiségi vagy politikai üldöztetés miatt lakhelyének országán kívül

³ Ennek feltételeiről lásd: 1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=98900015.TVR> (a letöltés ideje: 2017. 04. 19.)

⁴ HAUTZINGER – HEGEDŰS – KLENNER *i. m.*, 17–18.

⁵ 2007. évi LXXX. törvény a menedékkjogról. I. Fejezet, Értelmező rendelkezések. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700080.tv> (a letöltés ideje: 2017. 04. 19.)

tartózkodik, s az 1951-es genfi egyezménynek, illetve 1967-es kiegészítésének meghatározása alapján saját államának védelmét nem tudja igénybe venni.⁶ Ismeri és használja a magyar jog a *menedékkérő* fogalmát is. Minden menekültet mindaddig menedékkérőnek kell tekintenünk, amíg az állam, amelyhez fordult, el nem ismeri menekültnek, vagyis jogerős döntés nem születik előterjesztett menedékkérelméről. A menedékkérő személy a magyar hatóság menekültügyi eljárása során – amennyiben nem utasítják el kérelmét – négyfajta menedékjogot (státuszt) kaphat: menekültté, oltalmazottá, menedékessé vagy befogadottá válhat.

Menekült az személy lehet, aki faji, vallási, nemzetiségi, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása vagy politikai meggyőződése miatt hazájában üldöztetést szenvedett el, vagy ilyen üldöztetéstől megalapozottan fél, az ország területén tartózkodik és menekültstátusz iránti kérelmet terjesztett elő. A család egységének biztosítása érdekében – ha kizáró ok nem merül fel – menekültté válhat a menekült családtagja is (házastársa, kiskorú gyermeke, kiskorú menekült esetén szülője és Magyarországon született gyermeke). A menekültstátusz a magyar állampolgárság megszerzéséig, illetve a menekültstátusz visszavonásig illeti meg a menekültként elismert személyt, s Magyarország területén való tartózkodásra, a visszaküldés, a kiutasítás és a kiadatás elleni védelemre és kedvezményes honosításra jogosítja fel. A menekültstátusz lényegében a magyar állampolgársággal megegyező jogokkal és kötelezettségekkel jár, de a menekült csupán az önkormányzati választásokon és a helyi népszavazásokon vehet részt, s nem tölthet be olyan munkakört, amely magyar állampolgársághoz kötött. A menekültstátuszt a menekültügyi hatóság legalább háromévente köteles felülvizsgálni.⁷

Oltalmazotti védelmet az a személy kaphat, aki ugyan nem felel meg a menekültté minősítés jogi feltételeinek, de fennáll annak a valós veszélye, hogy a származási országába való visszatoloncolása esetén például halálbüntetés, kínzás, megalázó bánásmód várna rá, vagyis súlyos sérelem érné. A menekültstátuszhoz hasonlóan az oltalmazott családtagjaira is kiterjedhet az oltalmazotti védelem. Az oltalmazottnak nincs választójoga, s nem illeti meg a kedvezményes honosítás sem. Az oltalmazotti státuszt a menekültügyi hatóság szintén legalább háromévente köteles felülvizsgálni.⁸

Menedékessé az a személy válhat, aki olyan tömeges menekülők csoportjába tartozik, akiket az Európai Unió Tanácsa ideiglenes védelemre jogosultnak elismert,⁹ illetve hazájukból fegyveres konfliktus, polgárháború, etnikai összecsapás, illetve az emberi jogok általános, módszeres vagy durva megsértése (kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód) miatt menekülni kényszerültek. A menedékesek ideiglenes védelme csak azokra a családtagokra terjeszthető ki, akik más EU-tagállamban kaptak menedékes státuszt. A menedékesekre a Magyarországon tartózkodó külföldiekre vonatkozó feltételekhez hasonló előírások érvényesek. A menedékesek ideiglenes védelme egy évig érvényes.¹⁰

Befogadottá azt a személyt nyilvánítja a menekültügyi hatóság, aki sem a menekült, sem az oltalmazotti, sem pedig a menedékes státuszra nem jogosult, de fennáll a veszélye annak, hogy származási országába történő visszatoloncolása esetén faji, vallási vagy nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, illetve politikai meggyőződése miatt üldöztetés veszélyének lenne kitéve, s nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadja. A befogadotti státusz egy speciális, egy évre szóló engedély, amely csupán arra jogosítja fel a külföldit, hogy ideiglenesen Magyarországon maradjon, de nem jogosít fel semmilyen úti okmány birtoklására, csupán tartózkodási engedélyre.¹¹

⁶ 1989. évi 15. törvényerejű rendelet, I. Fejezet, 1. cikk; továbbá: *Menekültügyi eljárás. Alapfogalmak*. Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal. Elérhető: http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=421&Itemid=392&lang=hu# (a letöltés ideje: 2017. 04. 19.)

⁷ *Menekültügyi eljárás. Alapfogalmak*, illetve 1989. évi 15. törvényerejű rendelet, III. Fejezet.

⁸ 1989. évi 15. törvényerejű rendelet, IV. Fejezet.

⁹ A Tanács 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről. 2001. 08. 07. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32001L0055> (a letöltés időpontja: 2017. 04. 19.)

¹⁰ 1989. évi 15. törvényerejű rendelet, V. Fejezet.

¹¹ 1989. évi 15. törvényerejű rendelet, V/A Fejezet.

Végül a fogalmak kapcsán vissza kell térnünk tanulmányunk címéhez is. Nevezetesen ahhoz a sokszor vitatott kérdéshez, hogy a 2015-ös válság esetében *migrációs válságról* vagy *menekültválságról* kell-e beszélnünk. Akik ez utóbbi mellett érvelnek, elsősorban arra hivatkoznak, hogy a 2015-ben az Európai Unió területén menedékért folyamodó több mint 1,3 millió ember többsége olyan országokból érkezett (Szíria, Irak), ahol polgárháború, illetve fegyveres harc dúl, vagy elnyomó a politikai rendszer. Nem vitatva ezt állítást, címválasztásunk kapcsán két dolgot kell jeleznünk. Egyrészt, hogy akkor tekintjük és tekinthetjük a 2015-ös válságot menekültválságnak, ha az Európa Unióba érkezők többsége megkapja a menedékstátusz valamilyen formáját. Másrészt viszont azt is jeleznünk kell, hogy mindaddig, amíg elbírálásra nem kerülnek a 2015-ben beadott menekültkérelmek (vagyis amíg nem tudjuk, hogy hány személy esetében lett pozitív a döntés), nem tudjuk megállapítani, hogy menekült- vagy migránsválságról kell-e beszélnünk.

1. A MIGRÁCIÓRÓL ÁLTALÁBAN: KIVÁLTÓ OKOK ÉS KÖVETKEZMÉNYEK

A migráció olyan történelmi jelenség, amely végigkísérte az emberiség történetét. Az első nagy népvándorlás – melynek során az értelmes ember (*homo sapiens*) benépesítette a Földet – Afrikából indult ki körülbelül 65 ezer évvel ezelőtt. A két hullámban zajló vándorlás első állomása a legtöbb történész szerint az Arab-félsziget volt, ahonnan azután 60 ezer évvel ezelőtt többfelé folytatódott a folyamat: egyrészt Délkelet-Ázsia (körülbelül 50 ezer éve) és Ausztrália felé (körülbelül 45 ezer éve), másrészt Európa felé (körülbelül 40–43 ezer éve), harmadrészt Közép-Ázsia felé (körülbelül 35 ezer éve), ahonnan azután Bering-szoroson keresztül benépesült Amerika (körülbelül 15–16 ezer éve).¹²

Az ókorban újabb és újabb népek bukkantak fel a történelem színpadán, melyek vándorlásaikkal újra és újra „átrendezték” a korabeli világ képét. Ilyen népmozgás volt az asszírok, a perzsák és a zsidók vándorlása, továbbá az úgynevezett tengeri népek támadása Krisztus előtt 1200 körül, akik elsöpörték a Hettita Birodalmat és válságba taszították Egyiptomot. Az ókori Európa történetét is vándorló népek alakították: a görögök, a perzsák és latinok. Ez utóbbiak hozták létre a Római Birodalmat, amelyet szintén a különböző népek (hunok, germánok) vándorlása gyengített és buktatott meg a 4. és a 10. század között.¹³

1495 és 1820 között mintegy 10 millió ember került Afrikából és Európából Amerikába (köztük mintegy 8 millió elhurcolt afrikai rabszolga). 1821 és 1920 között – vagyis a 19. századi gyarmatosítás időszakban – Európából mintegy 41 millió, Afrikából 2 millió (köztük még mindig 1 millió rabszolga), Ázsiából pedig csaknem 1 millió ember került Amerikába. Ugyanezekben az években 1 millió ember vándorolt ki Európából Afrikába, 2–3 millió pedig a távol-keleti gyarmatokra, s ezzel párhuzamosan több százezren kerültek a gyarmatokról Európába.¹⁴

A migráció a 20. század utolsó harmadában vált valóban tömeges és természetes világjelenséggé. A Human Development Report szerint 2000-ben 7,25 millió afrikai élt Európában, 3,1 millió Ázsiában, 1,24 millió pedig Észak-Amerikában, míg 13,18 millió afrikai saját kontinensén belül váltott lakóhelyet. Ugyanebben az időben 15,69 millió ázsiai élt Európában, 9,57 millió Észak-Amerikában, 1,29 millió Óceániában, 1,07 millió pedig Afrikában. 35,49 millió ázsiai saját kontinensén vándorolt más országba. Az európaiak közül 1,33 millió élt Latin-Amerikában, 1,34 millió Afrikában, 8,22 millió Észak-Amerikában, 8,53 millió pedig Ázsiában. Az Európán belüli európai vándorlók száma 2000-ben 31,52 millió, az Észak-Amerikában élő latin-amerikai migránsok száma pedig 19,2 millió.¹⁵

A történelmi tapasztalatok azt mutatják, hogy a migráció szinte kizárólag akkor vált biztonsági problémává, amikor a célterületen élők nem tudták kezelni azt. Hol azért, mert a migránsok katonailag erősebbek voltak a célterületen élőkénél (ez történt a Nyugatrómai Birodalomban a 370-es évektől,

¹² Genetic Research. Elérhető: <http://www.transpacificproject.com/index.php/genetic-research/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 20.)

¹³ HARMAT Árpád Péter (2015a): *Nagy migrációk a történelemben*. Elérhető: http://tortenelemtanulas.blog.hu/2015/10/18/nagy_migraciok_a_tortenelemben (a letöltés ideje: 2017. 04. 20.); HARMAT Árpád Péter (2015b): *Migrációk a történelemben*. Elérhető: <http://tortenelemcikkek.hu/node/535> (a letöltés ideje: 2017. 04. 20.)

¹⁴ BOOGAART, E. Van Den – EMMER, P. C. (1986): *Colonialism and Migration: an Overview*. In EMMER, P. C. (ed.) *Colonialism and Migration; Indentured Labour Before and After Slavery*. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht. 3–5.

¹⁵ *The Economist reports on how immigrants help both the countries they leave and those to which they move*. (2009). Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=hcoOENLfpUI> (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)

az azték birodalomban 1520–21-ben, és az inka birodalomban az 1530-es évek elején), hol pedig egyszerűen azért, mert olyan nagy tömegben érkeztek a migránsok, amit a helyi adminisztráció képtelen volt a normál politika keretei között fogadni és letelepíteni. Döntő többségükben ilyen migrációs válságok alakultak ki a második világháború után szerte a világban. Például a Kelet-Közép-Európából kitelepített 12 millió német miatt 1945–50 között Németországban; 1947-ben a függetlenné váló Pakisztánból és Indiából menekülő 14 millió fő miatt; Indiában a bangladesi függetlenségi háború elől menekülő 10 millió bengáli miatt 1971-ben, illetve Pakisztánban az Afganisztánt a szovjet megszállást követően elhagyó 6,3 millió menekült miatt 1979–80-ban. Hasonló jelenségnek lehettünk tanúi Malawiban az 1976 és 1992 között zajló mozambiki polgárháború elől menekülő 5,7 millió mozambiki miatt, illetve 1992-ben a boszniai háború elől menekülő 2,5 millió muszlim és horvát nemzetiségű miatt Németországban és a volt Jugoszláviával szomszédos országokban.¹⁶ S persze ilyennek kell tekintenünk a 2015-ös migrációs és menekültválságot is, amikor egyetlen év alatt több mint 1,22 millió első alkalommal menedéket kérő érkezett az Európai Unió területére.¹⁷

A történelmi tapasztalatok alapján azt is tudjuk, hogy az emberek migrációjának számos általános motiváló oka van. Ilyen lehet a kedvező *természeti* feltételek és adottságok kedvezőtlené válása, ami bekövetkezhet az éghajlati viszonyok megváltozásával, illetve természeti katasztrófák vagy geológiai változások nyomán. Lehetnek *gazdasági* okai a migrációnak, amelyek közül a leggyakoribb az elmaradott területekről a gazdaságilag prosperáló területekre történő migráció, illetve ritkább esetben ipari katasztrófa is lehet az elvándorlása oka. Lehetnek olyan *társadalmi-szociális* okai, mint a túlnépesedés, a családegyesítés, a tanulás vagy a munkavállalás. A 20. század második felében a migráció leggyakoribb oka *politikai* jellegű volt, vagyis az emberek a hátrányos megkülönböztetés, az elnyomás, az üldöztetés és a fegyveres konfliktusok előtt menekültek vagy vándoroltak más területekre, illetve országba. Vagyis a migráció leggyakoribb kiváltó oka legtöbbször valamilyen formában a biztonsággal függött és függ össze.

Napjaink migrációs mozgásainak azonban van néhány olyan fontos és sajátos oka is, amely csak részben köthető a biztonsághoz. A *globalizáció* folyamata ugyanis felgyorsította és növelte a migrációt, sőt új motivációkkal egészítette ki az emberek tömeges mozgásának igényét. Ilyen új ok a világról beszerezhető *információk drasztikus növekedése*, ami azt eredményezte, hogy szemben a korábbi történelmi korszakokkal, a migránsoknak ma már nem a bizonytalan ismeretlenbe kell elindulniuk, hanem kiválaszthatják úti céljukat, megtervezhetik az oda való eljutást, sőt felvehetik a kapcsolatot ott élő honfitársaikkal is, akik segíthetnek előkészíteni az újak érkezését. Az információ növekedése és áramlásának globalizálódása következtében a világ különböző térségei között növekvő demográfiai és gazdasági *egyenlőtlenségek is láthatóbbá váltak*, s ez az új ismeret szintén erős motivációja lett napjaink migrációjának. Miként egyértelműen ösztönzően hatott a migrációra *a közlekedés bővülése, felgyorsulása és költségeinek csökkenése*, illetve *a pénzügyi tranzakciók felgyorsulása és globalizálódása is*.

Jóllehet az Európába irányuló 2015-ös tömeges migrációra az európai közvélemény többsége alapvetően válságként tekint, vagyis negatívan ítéli meg, a migráció valójában olyan jelenség, melyek *előnyei és hátrányai egyaránt vannak*. A kibocsátó, többnyire szegényebb országok számára például egyértelműen előny jelent, hogy kevesebb embert kell eltartaniuk, így csökken a rendelkezésükre álló erőforrásokat terhelő nyomás, a migránsok pedig megkeresett jövedelmük egy részét hazautalják. A *The Economist* már idézett összeállítása szerint 2006–2007-ben az Észak-Amerikában élő latin-amerikaiak 36,3 milliárd dollárt, az ázsiaiak 30,1 milliárdot, az európaiak 17,3 milliárdot, az afrikaiak pedig 2,2 milliárdot utaltak haza. 2008-ban a migránsok hazautalásaiból a legnagyobb bevétel

¹⁶ DEPILLIS, Lydia – SALUJA, Kulwant – LU, Denise (2015): *A visual guide to 75 years of major refugee crises around the world*. Elérhető: <https://www.washingtonpost.com/graphics/world/historical-migrant-crisis/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)

¹⁷ Asylum in the EU Member States. Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015. *Eurostat, News Release*, 44/2016. Elérhető: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1B6mjZ-LrH4b7LZQM_MckrdCKQd3TdYnEZ1pEjPcMQzo/edit#gid=1758096869 (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)

öt – korántsem a legszegényebb – országba áramlott: India (45 milliárd dollár), Kína (34), Mexikó (26), a Fülöp-szigetek (18) és Lengyelország (11).¹⁸ A kibocsátó országokat érintő hátrányok között említjük a fiatal, munkaképes, jó képességű és képzett populáció elvesztését, a családok szétszakadását, illetve azt, hogy a migráció következtében kiegyensúlyozatlanná válik a társadalmi korfa, és az otthon maradó idősök miatt nő a halálozási ráta. A migráció a befogadó országok számára is számos előnyvel járhat: olcsóbbá válhat a munkaerő, segíthet felszámolni a munkaerőhiányt, betölthetővé válnak a népszerűtlen, képzést nem igénylő, alacsony presztízsű munkakörök, sőt – kisebb számban ugyan, de – esetenként a magasabb képzést igénylő hiányszakmák is (például orvos), és a migránsok növelhetik a társadalom kulturális sokszínűségét is. Hátrányként jelenhetnek meg viszont a nyelvi problémák, a kialakuló faji és etnikai feszültségek, az egészségügyi és lakhatási ellátórendszerek növekvő terhelése. Emellett a saját állampolgárok egy része elvesztheti munkahelyét a beáramló munkaerő miatt, illetve a migránsok megjelenése ösztönözheti a saját, jó képességű, képzett munkaerő elvándorlását is. A kép tehát korántsem fekete és fehér, mint azt a 2015-ös migrációs válság európai diskurzusában számosan állítják vagy láttatják.

¹⁸ *The Economist reports on how immigrants help both the countries they leave and those to which they move.* (2009) *i.m.* Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=hcoOENLfpUI> (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)

2. A MIGRÁCIÓS TRENDEKRŐL

Napjainkban a nemzetközi migránsok száma körülbelül 244 millió fő (a világ népességének 3,3%-a), a belső migránsok száma pedig eléri a 763 millió főt.¹⁹ Vagyis az összes migráns száma meghaladja az egymilliárdot, ami azt jelenti, hogy hét emberből egy migráns. 1990 és 2015 között 60%-kal (152-ről 244 millióra), 2000 és 2015 között pedig 41%-kal (173-ról 244 millióra) nőtt a nemzetközi migránsok aránya. Vagyis míg 1990-ben csupán minden harmincötödik ember volt nemzetközi migráns, napjainkban már minden harmincadik az.

2015-ben a nemzetközi migránsok 67%-a a világ mindössze tíz országában élt: az Egyesült Államokban (46,6 millió, ami az összes migráns 19,1%-a), Németországban (12 millió, 4,9%) az Oroszországi Föderációban (11,6 millió, 4,75%), Szaúd-Arábiában (10,1 millió, 4,1%), az Egyesült Királyságban (8,5 millió, 3,5%), az Egyesült Arab Emírátsokban (8,1 millió, 3,3%), Kanadában (7,8 millió, 3,2%), Franciaországban (7,7 millió, 3,15%), Ausztráliában (6,7 millió, 2,7%), illetve Spanyolországban (5,8 millió, 2,4%). A legnagyobb arányban migránsok az Egyesült Arab Emírátsokban élnek (a lakosság 88%-át teszik ki), továbbá Katarban (75%), Kuvaitban (74%), Szingapúrban (45%), az európai országok közül pedig Liechtensteinben (63%) és Luxemburgban (44%). Legkisebb arányban migránsok Indiában and Haitin (0,4%), illetve Eritreában és Peruban (0,3%), a Fülöp-szigeteken és Szomáliában (0,2%), Kínában, Indonéziában, Mianmarban és Vietnamban (0,1%) élnek. Az európai országok közül pedig Litvániában (4,9%), Szlovákiában (3,3%), Lengyelországban (1,6%), Bulgáriában (1,3%) és Romániában (1,15%) a legkisebb az arányuk.

A nemzetközi migránsok számára a legvonzóbb célterület 2015-ben Európa volt (76 millió migráns élt itt, vagyis minden harmadik nemzetközi migráns), őt követte Ázsia (75 millió migránssal), majd Észak-Amerika (54 millióval). A 2000-es években különösen a gazdaságilag felemelkedő Ázsia népszerűsége növekedett meg jelentősen a vándorlók körében, ahova 2000 és 2015 között 26 millió új nemzetközi migráns érkezett.

2014-ben az Európai Unió tagállamaiban 33,5 millió nemzetközi migráns élt, az összes migráns 7%-a. Közülük 14 millió az EU valamelyik másik tagállamából, míg 19,5 millió harmadik országból érkezett (Törökországból 1,63 millió, Marokkóból 1,37 millió, Kínából 0,74 millió, Indiából 0,65 millió, míg Ukrajnából 0,61 millió). Az unió területén élő nemzetközi migránsok közel háromnegyede Németországban, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Spanyolországban és Olaszországban, vagyis a 28 tagú EU öt országában élt 2014-ben.

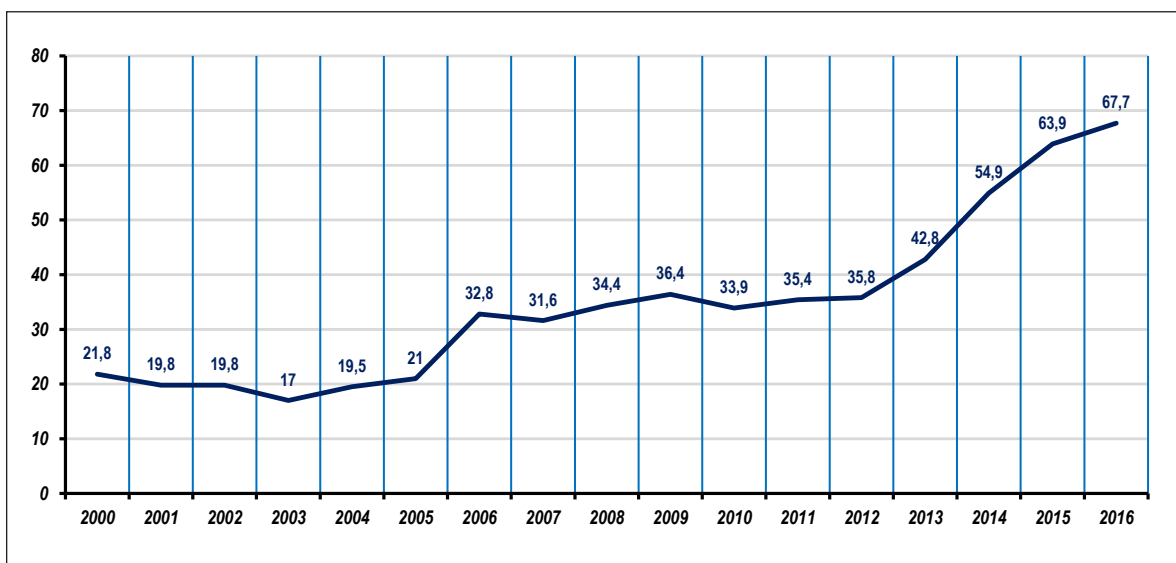
A nemzetközi migránsok körében 2015-ben 48% volt a nők aránya, számuk a nepáli, a moldovai, a lett, az észt, a lengyel és montenegrói migránsok között volt a legmagasabb. A migránsok átlagéletkora 39 év (a világnépességé 29,6 év), közel kétharmaduk (177 millió fő) munkaképes korú (20–64 év közötti), s mindössze 15%-uk 20 év alatti.

A migránsok többsége a jobb megélhetést biztosító munka miatt vándorol el lakóhelyéről. A munkavállaló migránsok pénzáttalásai a 2000-es években látványos növekedést mutattak: 2000-ben 132 milliárd dollárt tettek ki, 2010-ben már 440 milliárdot (a világgazdasági válság ellenére is), napjainkra pedig elérték 538 milliárd dollárt a hivatalos hazautalások. Az előrejelzések szerint 2017-ben tovább növekszik majd ez az összeg, s elérheti a 636 milliárd dollárt. A szakértők azonban hangsúlyozzák, hogy ezek a számok csak a hivatalos csatornákon átutalt összegeket jelzik, s nem tar-

¹⁹ A részfejezet adatainak forrása ott, ahol nem jelöljük külön: *Migration in the World. Fact and Figures on World Migration* (2015). Elérhető: <http://www.iom.sk/en/about-migration/migration-in-the-world> (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)

talmazzák a nem hivatalos úton hazakerülő pénzösszegeket. A munkavállaló migránsok a legnagyobb összegeket 2013-ban az Egyesült Államokból (53,5 milliárd dollár), az Oroszországi Föderációból (37,2 milliárd dollár), Szaúd-Arábiából (34,9 milliárd dollár), Svájcól (23,1 milliárd dollár) és Németországból (19,6 milliárd dollár) utalták át. A hazautalások legnagyobb kedvezményezettjei között pedig olyan országok találhatók, mint Kína, India, a Fülöp-szigetek, Mexikó és Nigéria. Az átutalások 74,7%-a (436 milliárd dollár) 2014-ben a fejlődő országokba került.

A migránsokon belül külön csoportot alkotnak a *menekültek*, vagyis azok a kényszermigránsok, akik származási vagy szokásos lakhelyüket faji, vallási, nemzetiségi vagy politikai üldözés miatt (vagy azért, mert egy üldözött társadalmi csoport tagjai), illetve háborúk és fegyveres konfliktusok miatt kényszerülnek elhagyni. A menekültek csoportján belül megkülönböztethetünk hazájukat elhagyni kényszerülő és az 1951-es genfi egyezmény, illetve annak 1967-es kiegészítő jegyzőkönyve hatálya alá eső *nemzetközi menekülteket (refugees)*, nemzetközi védelemért folyamodó *menedékkérőket (asylum-seekers)*, *hontalanokat (stateless persons)*, illetve hazájukon belül menekülni kényszerülő *belső menekülteket (internally displaced persons, IDPs)*.²⁰

1. ábra

Menekültek száma 2000 és 2016 között (millió)

Forrás: unhcr.org

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) adatai szerint 2000 végén szerte a világban 21,87 millió volt a menekültek száma (ezen belül 12,12 millió nemzetközi menekült, 0,94 millió menedékkérő, illetve 5,99 millió belső menekült). Ez a szám 2015 végére 63,91 millióra – ezen belül a nemzetközi menekültek száma 16,12 millióra, a menedékkérők száma 3,21 millióra, a belső menekültek száma 37,49 millióra, a hontalanok száma pedig 3,68 millióra – nőtt, vagyis 15 év alatt csaknem megháromszorozódott. A menekülteként számon tartottak között a belső menekültek száma nőtt a legnagyobb arányban (több mint hatszorosára), de jelentős (csaknem három és félszeres) növekedést mutatott a menedékkérők, illetve a 2004-től számon tartott hontalanok száma is (két és félszeres volt a növekedés).²¹ 2015 végén a legtöbb menekült Palesztinából (5,2 millió), Szíriából (4,9 millió), Afganisztánból (2,7 millió) és Szomáliából (1,1 millió) származott, míg a legtöbb belső menekült Kolumbiában (6,9 millió), Szíriában (6,6 millió) és Irakban (4,4 millió) volt található. A menekülteket legnagyobb számban

²⁰ UNHCR's populations of concern (é.n.). Elérhető: <http://popstats.unhcr.org/en/overview>: (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)

²¹ UNHCR's populations of concern (é.n.) i.m.

befogadó országok között Törökországot (2,5 millió), Pakisztánt (2,6 millió), Libanont (1,1 millió), Iránt (979 ezer), Etiópiát (736 ezer), Jordániát (664 ezer) tartotta számon az UNHCR.²²

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) előrejelzése szerint a menekültek száma 2016-ban még növekedni fog (70,1 millióra), és csak 2017-ben várható csökkenés (68,8 millióra). Korántsem biztos azonban, hogy ezt a csökkenést a világ közvéleménye érzékelné fogja. Az összes menekült között ugyanis az említett években még növekedni fog a nemzetközi menekültek száma (2016: 17,1 millió; 2017: 17,2 millió), a menedékkérők száma (2016: 3,45 millió; 2017: 3,51 millió), s csupán a belső menekültek számában várható jelentősebb csökkenés (2016: 39,89 millió; 2017: 37,75 millió). A hontalannak tekintettek száma lényegében változatlan marad (2016: 3,76 millió; 2017: 3,74 millió), s az úgynevezett *visszatérők* (*returnees*) számában, illetve az úgynevezett *belső visszatérők* (*returned IDPs*) számában némi növekedés mutatkozik majd.²³ Ez utóbbiak kapcsán fontos hangsúlyoznunk – mivel a 2015-ös migrációs és menekültválság európai és hazai diskurzusában szinte szó sem esett róla –, hogy a migrációval foglalkozó nemzetközi szervezetek és kormányok erőfeszítéseinek köszönhetően a menekültek egy kis része (az utóbbi években 3–5%-a) visszatérhet lakóhelyére.²⁴

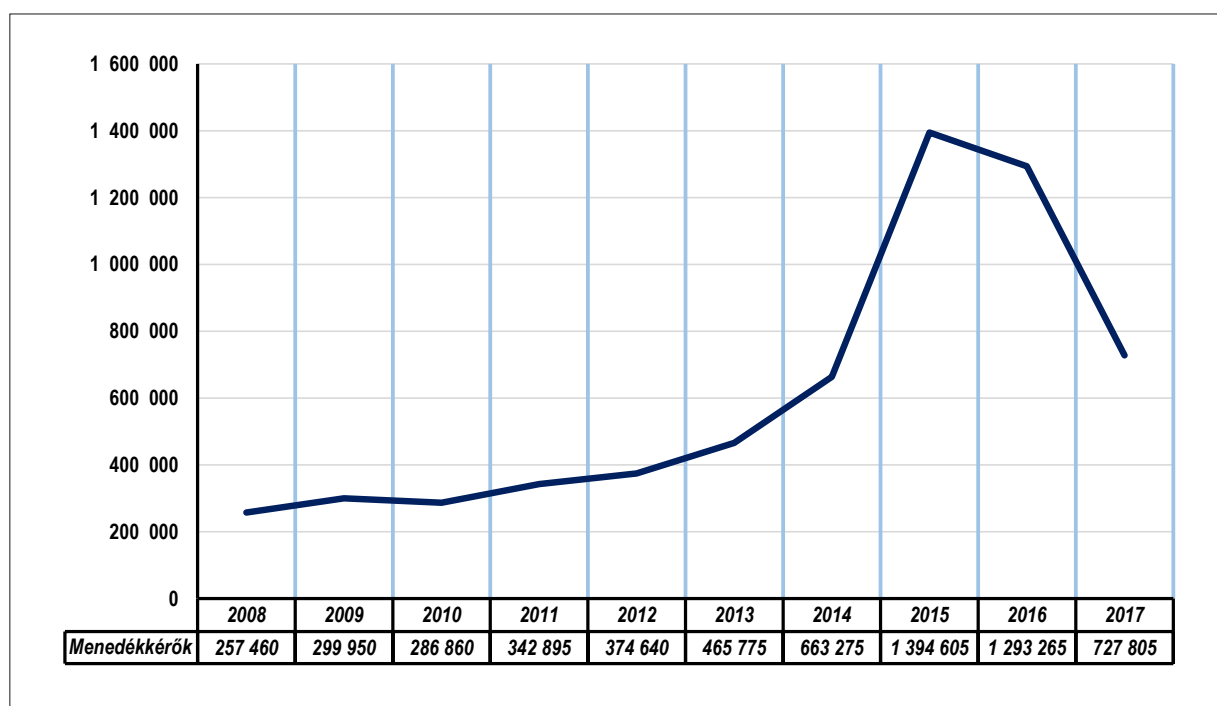
²² *Global Trends 2015. Forced Displacement in 2015.* (2016). Elérhető: <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 22.)

²³ *Global Appeal 2017 Update* (2016). UNHCR – The UN Refugee Agency. Elérhető: <http://www.unhcr.org/564da0e20.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 22.), 19.

²⁴ *UNHCR's populations of concern.* (é.n.). Elérhető: <http://popstats.unhcr.org/en/overview> (a letöltés ideje: 2017. 04. 22.)

3. AZ EURÓPAI MIGRÁCIÓS VÁLSÁG OKAIRÓL

2015-ben rendkívüli migrációs válság alakult ki Európában, ami méretében, összetettségében és kiváltó okainak tekintetében is egyedülálló volt. Több mint 1,39 millió ember kért hivatalosan menedéket a kontinensen, sőt az Európai Határőrizeti Ügynökség (Frontex) számításai szerint akár a 2 milliót is elérhette az év folyamán Európába érkezett menekültek, illetve migránsok száma.²⁵ Nem véletlenül nevezi a szakirodalom és a politikai közbeszéd is a jelenséget a második világháború óta tapasztalt legsúlyosabb menekültválságnak a kontinensen. Írásunk e fejezetében a 2015-ben tetőző migrációs válság okait vesszük számba, előbb az Európai Unión kívüli okokat tárgyalva, majd az EU-n belülieket ismertetve.

2. ábra

Az Európába (EU/EFTA) érkező menekültek száma

Forrás: migrationpolicy.org

²⁵ *Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts.* (2016) Elérhető: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> overview (a letöltés ideje: 2017. 04. 22.).

3.1. Az Európán és az Európai Unión kívüli okokról

3.1.1. A megváltozott biztonsági környezettel összefüggő okokról

A menekültek számának növekedése elsősorban a biztonsági környezet megváltozott hatalmi viszonyaiból eredő átalakulás eredménye, aminek néhány fontos elemét feltétlenül meg kell említenünk. Egyrészt azt, hogy a kényszermigrációra és menekülésre okot adó államok közötti és államokon belüli fegyveres konfliktusok száma már a bipoláris világrend bukását követően növekedésnek indult.²⁶ Másrészt, hogy 2000-es évek végére egy olyan nemzetközi rend alakult ki, ahol az Egyesült Államok és a globális ambíciókkal rendelkező nagyhatalmak mellett (ilyen például Oroszország, Kína és az Európai Unió) a regionális nagyhatalmak is egyre jelentősebb befolyással rendelkeznek saját régiójukon belül (a közel-keleti térségben például ilyen Irán, Törökország, Szaúd-Arábia és Izrael). Erősödésük lehetővé teszi, hogy a hagyományos nagyhatalmak mellett a regionális nagyhatalmak is a konfliktusok meghatározó külső szereplőjévé váljanak, jelentősen befolyásolva azok intenzitását. Harmadrészt jelentősen növekedett a nem állami biztonságpolitikai szereplők száma és befolyása is (így például az afgán tálibokhoz, a nigériai Boko Haramhoz, a szomáliai al-Shababhoz és a szíriai–iraki ISIS-hoz hasonló fegyveres csoportoké), amelyek modern fegyvereikkel kis létszámuk ellenére is igen nagy népességmozgásokat képesek kiváltani.²⁷ Mindezek együttesen azt eredményezték, hogy a fegyveres konfliktusok többszereplőek lettek, megoldásuk pedig egyre nehezebbé vált, így az összetűzések elhúzódtak vagy állandósultak, ami egy idő után a konfliktuszónák mind több lakóját készítette vagy kényszerítette menekülésre. Ráadásul a bipoláris világrend bukását követően a legtöbb migrációt kiváltó és felerősítő konfliktus a Közel-Keleten vagy Afrikában robbant ki, vagyis az Európával szomszédos térségekben.²⁸

A migrációt kiváltó és migrációt felerősítő konfliktusokra a legjobb példák a szíriai, az iraki, az afgán és líbiai polgárháborúk. Ezek azok az évek óta elhúzódó események, amelyeknek a statisztikai adatok alapján meghatározó szerepük volt a 2015-ös európai migrációs válság kialakulásában. Míg ugyanis a 2015-ben Európába érkező migránsok között a szíriai, az iraki és afgán polgárháború elől menekülők voltak a legnagyobb arányban (szíriai 29%, afgán 19%, iraki 13%), addig a Kadhafi-rendszer összeomlása és az azt követő líbiai káosz a szubszaharai térség fegyveres konfliktusai (Nigéria, Eritrea és Szomália) elől menekülők előtt nyitotta meg a kaput Európa felé. 2011 előtt ugyanis az észak-afrikai autoriter rendszereknek kulcsszerepük volt az Afrikából érkező migránsok feltartóztatásában, amit a jelenlegi Líbia képtelen teljesíteni.

Fontos hangsúlyozni, hogy a migráció ütemét az említett konfliktusok belső dinamikája is döntően befolyásolja. Szíria esetében például a polgárháború első két évében (2012–2013) a szemben álló felek közötti frontvonalak állandóak és stabilak, a hátszágok pedig mindkét oldalon viszonylag békések voltak. Az úgynevezett Iszlám Állam (IS) 2014-es katonai megerősödésével, majd 2015-ös terjeszkedésével, illetve az ellene való nemzetközi fellépéssel azonban – vagyis a 2014 szeptemberében meginduló és máig elhúzódó bombázásokkal – ez a helyzet alapvetően változott. Az életkörülmények az IS által elfoglalt vagy a más felkelők által uralt területeken drasztikusan romlottak, Bassár el-Asszad rendszere pedig egyre kevésbé volt képes ellátni az általa ellenőrzött területek lakosságát, melynek létszáma a polgárháborús belső menekültek megjelenésével 2015 közepére gyakorlatilag megduplázódott.²⁹

²⁶ *Uppsala Conflict Data Program*. Elérhető: ucdp.uu.se (a letöltés ideje: 2017. 04. 25.).

²⁷ MARSÁI Viktor (2016): *A migrációs diskurzus margójára I. – Afrika, mint kibocsátó régió*. SVKK Elemzések, 2016/13, 7. Elérhető: http://archiv.netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/svkk-elemzesek-2016-13-a-migracios-diskurzus-margojara-afrika-mint-kibocsato-terseg-marsai-v.original.pdf (a letöltés ideje: 2016. 09. 19.).

²⁸ Csak felsorolásszerűen említve a jelenleg is zajló válságok és konfliktusok helyszíneit: Afganisztán, Dél-Szudán, Eritrea, Irak, Jemen, Kenya, Közép-afrikai Köztársaság, Mali, Szíria, Szomália, Szudán, Ukrajna. Lásd: ETL Alex (2015): *Az Európai Tanács közös biztonság- és védelempolitikai csúcstalálkozójának kontextusa és eredményei. Nemzet és Biztonság*, 2015/3. 114–124.

²⁹ A polgárháború frontvonalainak 2014 és 2016 közötti változásai kiválóan nyomon követhetők itt: *Syria Time-lapse – March 2014 – January 2016* (2016). Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=dw2Ky55R1dM> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

Mindezek következtében valószínűleg azok is elbizonytalanodtak (s a migráció mellett döntöttek), akik az elmúlt években még reménykedtek abban, hogy a kormánycsapatok és a Hezbollah majd rövid idő alatt visszaállítják a rendet az országban.

3.1.2. A konfliktusok szomszédságában lévő államok menekültügyi rendszereinek megtartó-képtelenségéről

Miként már korábban jeleztük, magatartásukat tekintve alapvető különbségek mutathatók ki az önkéntes és kényszermigránsok között. Ez utóbbiak ugyanis különböző üldöztetés miatt hagyják el otthonaikat, vagyis korántsem önkéntes a mobilitási hajlandóságuk. Ez azt eredményezi, hogy a kényszermigránsok és -menekültek túlnyomó többsége elsőként a krízisövezetek közvetlen környezetét, az első biztonságosnak vélt területet tekinti migrációs célpontjának, s onnan csak abban az esetben távozik, ha reménytelenné válik az otthonába való visszatérés, vagy az életkörülményei ezen a helyen is tartósan elviselhetetlenné válnak. A szíriai menekültek esetében az első ilyen biztonságos helyet – ahol életüket és fizikai létüket nem fenyegeti veszély – Törökország, Libanon és Jordánia jelentette és jelenti ma is. Itteni létüket pedig az említett országok menekültügyi rendszereinek működőképessége, ellátási színvonala – szélesebb értelemben: megtartóképessége – befolyásolja. Alapvetően ettől függ további hajlandóságuk a migrációra. A 2015-ös európai migrációs válság egyik kulcsfontosságú okaként a szakértők és a szakirodalom éppen az említett menekültügyi rendszerek megtartóképtelenségét jelöli meg. Nyomon követhető e megtartóképtelenség két alapvető oka – az ellátást igénylő menekültek növekvő száma és az ellátásukhoz szükséges források elégtelensége – az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának szíriai menekülthelyzettel foglalkozó honlapján is.³⁰ Az UNHCR adatai szerint napjainkra mintegy 5 millió ember hagyta el Szíriát, s menekült el a környező országokba – Törökországba (2,97 millió), Libanonba (1,01 millió) és Jordániába (658 ezer).³¹ A 2015-ös válság szempontjából azonban ennél is fontosabb, hogy míg a Szíriából elmenekülők száma 2014–2015-ben növekedett meg a legnagyobb mértékben (2014. januártól 2015. decemberig 2,56 millióról 4,59 millióra), addig a szomszédos országok menekültügyi rendszereinek nemzetközi támogatása épp ebben az időszakban csökkent kritikusan alacsony szintre.³² 2015-ben ugyanis a menekültek ellátáshoz szükséges forrásoknak regionális szinten 30%-a, Törökország esetében 36%-a, Libanon és Irak esetében 30%-a, Jordánia esetében pedig mindössze 29%-a volt biztosított.³³ Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a befogadó országoknak vagy jelentősen növelniük kellett a szíriai menekültek ellátásához szükséges forrásaikat, vagy csökkenteniük a menekültellátás színvonalát.

A török hatóságok adatai szerint Törökországban 2016 márciusában megközelítőleg 3,1 millió fő volt a regisztrált menekültek száma,³⁴ vagyis a szíriaiak mellett további 350 ezer – főleg iraki – menekült is tartózkodott az országban.³⁵ Ankara azonban az Európán kívülről érkező menedékkérőknek nem ad teljes menekültstátuszt, csupán ideiglenes védelmet biztosít számukra. 2016 elején a menekültek

³⁰ *Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal*. Elérhető: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.).

³¹ Az említett országok mellett szíriai menekültek találhatóak Irakban (236 ezer), Egyiptomban (120 ezer) és Észak-Afrikában (29 ezer).

³² CUMMING-BRUCÉ, Nick – GLADSTONE, Rick: *U.N. Cuts Food Aid to Refugees From Syria*. (2014). Elérhető: https://www.nytimes.com/2014/12/02/world/europe/world-food-program-syrian-aid.html?_r=0 (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.); REDVERS, Louise (2015): *What refugees really think of aid agencies*. Elérhető: <http://www.irinnews.org/analysis/2015/03/05/what-refugees-really-think-aid-agencies> (a letöltés ideje: 2017. 04. 25.); *Economic Impacts of Syrian Refugees. Policy Brief: Impact of Syrian Refugees on Host Communities*. (2015). Elérhető: <https://www.rescue.org/sites/default/files/document/465/ircpolicybriefeconomicimpactsofsyrianrefugees.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

³³ SZUHAI Ilona – TÁLAS Péter: A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről. In: TÁLAS Péter szerk. (2017): *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 14.

³⁴ *Turkey: Refugee crisis. ECHO Factsheet* (2016). Elérhető: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/turkey_syrian_crisis_en_0.pdf (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.).

³⁵ A szerző ezúton mond köszönetet Pénzváltó Nikolettnek a török menekültügyi helyzetre vonatkozó adatok összegyűjtéséért és feldolgozásáért.

mindössze 9,7%-ának, 268 ezer embernek jutott hely a 10 határ menti településen felállított 25 „ideiglenes menedékközpontban”.³⁶ Ezek felszereltsége vegyes képet mutatott: a konténertáborokban relatíve jók, a 16 sátoztáborban jóval rosszabbak voltak a körülmények. A férőhelyhez nem jutó menekültek túlnyomó része öt határ menti tartományban koncentrálódott, de sokan próbáltak szerencsét a nagyvárosokban is. Isztambul például körülbelül 400 ezer menekültnek adott otthont.³⁷ Ahmet Davutoğlu akkori török miniszterelnök egy 2016. februári nyilatkozata szerint a török kormány a szíriai válság 2011-es kitörése óta 10 milliárd dollárt költött a táborokban élő menekültek ellátására, de legalább további 20 milliárdra lenne szüksége a táborokon kívül élőkről történő gondoskodásához,³⁸ akikre 2015 októberéig – az EU-val kötött első megállapodásig – saját számításai szerint 8 milliárd dollárt költött a kormány. Ehhez képest a nemzetközi közösség – szintén a törökök szerint – mindössze 418 millió dollárral járult hozzá a terhekhez.³⁹ Ráadásul szíriaiak nem csak a török határokon túlról „érkeztek”: a válság kitörése óta ugyanis több mint 150 ezer szíriai gyermek született Törökországban.⁴⁰

Libanon népességének több mint 30%-a menekült, s 2015 végén másfél millióra becsülték a szíriai menekültek számát, de közülük 1,07 milliónyian regisztrálatlanok voltak. A válság 2011-es kitörésétől 2015 végéig több mint 65 ezer szíriai gyermek született itt.⁴¹ A szíriaiak mellett 494 ezer palesztin és 6 ezer iraki menekült is élt az országban.⁴² A menekülteket Libanon négy térségében helyezték el (Bekaa – 365 ezer, Bejrút környéke – 305 ezer, Észak-Libanon – 256 ezer, Dél-Libanon – 120 ezer fő), de mivel a libanoni kormánynak ellátásuk minimális biztosításán kívül nem volt forrása menekülttáborok építésére, többnyire ideiglenes sátoztáborokban vagy elhagyott épületekben kerültek elhelyezésre.⁴³ A menekülttáborokban elhelyezettek aránya itt sem lehetett túl magas, hiszen a három országban együttesen mindössze 10%-os volt az arányuk. A szíriai menekültek mintegy 1300 településen voltak jelen Libanonban, s a jelenlétük fokozott feszültséget okozott a helyi közösségek számára.⁴⁴ 41%-uk színvonalon aluli szállásokon, ebből 18% informális telepeken élt, komoly egészségügyi és biztonsági kockázatnak kitéve.⁴⁵ A menekültválság miatt a libanoni kormány már 2014 végén lezárta az ország határait, korlátozta a szír menekültek részvételét a munkaerőpiacon, s megnehezítette a tartózkodási engedélyek meghosszabbítását, ami jelentősen csökkentette a szírek megélhetési lehetőségeit, és nehezebbé tette, hogy önállóan gondoskodjanak magukról.⁴⁶ Mivel egyre több szírnek járt le a tartózkodási engedélye, a korlátozások pedig komoly mértékben megnehezítették, hogy igénybe vegyék az alapvető szolgáltatásokat és megélhetési lehetőségeket, egyre többen döntöttek úgy, hogy elhagyják Libanont.

³⁶ *Current Status in AFAD Temporary Protection Centres* (2016) Elérhető: <https://www.afad.gov.tr/tr?ID=16&IceirikID=848> (a letöltés ideje: 2017. 04. 23.).

³⁷ *Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı* (2016). Elérhető: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 (a letöltés ideje: 2017. 04. 23.).

³⁸ *Turkish PM warns of new wave of refugees from Syria* (2016). Elérhető: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-pm-warns-of-new-wave-of-refugees-from-syria-94776> (a letöltés ideje: 2016. 04. 23.).

³⁹ KIZILKOYUN, Fevzi: *Türkiye 2011'den bu yana 2.1 milyon Suriyeli mülteciye 8 milyar dolar harcadı* (2015). Elérhető: <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/turkiye-2011den-bu-yana-2-1-milyon-suriyeli-multeciye-8-milyar-dolar-harcadi-40007235> (a letöltés ideje: 2017. 04. 23.).

⁴⁰ *More than 150,000 Syrian babies born in Turkey: Deputy PM.* (2016). Elérhető: <http://www.hurriyetdailynews.com/more-than-150000-syrian-babies-born-in-turkey-deputy-pm-95837> (a letöltés ideje: 2017. 04. 23.).

⁴¹ ABI RAAD, Doreen: *Lebanon strains under weight of refugees.* (2016). Elérhető: <http://www.catholicnews.com/services/englishnews/2016/lebanon-strains-under-weight-of-refugees-but-keeps-accepting-them.cfm> (a letöltés ideje: 2016. 05. 15.).

⁴² *Lebanon: Syria Crisis. ECHO Factsheet.* (2016). Elérhető: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/lebanon_syrian_crisis_en.pdf (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.).

⁴³ ABI RAAD, Doreen (2016), *i. m.*

⁴⁴ Libanonban összesen 3,3 millió ember él szükséghelyzetben, másfél millió libanoni került sérülékeny helyzetbe, s az országban közel 1,2 millió ember él mélyszegénységben, napi kevesebb mint 2,4 dollárból: ez 75%-kal több embert jelent, mint 2014-ben.

⁴⁵ *Lebanon Crisis Response Plan 2015 – Annual Report* (2016). UNOCHA.

⁴⁶ *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2015.* (2016) UNHCR, 5.

Jordániában 2015 végén 634 ezer regisztrált szír menekült élt,⁴⁷ 18%-uk hivatalos menekülttáborokban, 82 százalékuk pedig táborokon kívüli kilenc kisebb településen.⁴⁸ Ez utóbbiak közül néhányban már 2015-ben is több volt a szír, mint a helyi lakos. A hivatalos táborokban a menekültek hozzájuthattak az alapvető szolgáltatásokhoz, a településeken azonban maguknak kellett fedezniük a lakbért, a közlekedést és az egészségügyi ellátást. Erősen korlátozottak voltak oktatási lehetőségeik is: közel 90 ezer Jordániába menekült iskoláskorú szír nem vett részt hivatalos oktatásban, igaz, közülük 30 ezer informális tanulmányokat folytatott. Mivel a menekültek hivatalosan nem vállalhattak munkát, igen erősen függtek a humanitárius segélyektől.⁴⁹ Ezek mértékének 2014–2015-ös csökkenését tapasztalva innen is egyre többen indultak el Európa felé.

3.1.3. A migrációs tranzitországokhoz kötődő okokról

A 2015-ös európai migránsválság szempontjából kulcsfontosságú volt az olyan balkáni tranzitországok helyzete és magatartása, mint Macedónia, Szerbia, Montenegró, illetve a schengeni övezetbe nem tartozó Horvátország. Sőt tranzitországnak volt tekinthető Görögország is, amely ugyan 1992-től tagja a schengeni övezetnek, de menekültügyi rendszere 2009 óta képtelen teljesíteni az uniós menedékjog által támasztott európai követelményeket.⁵⁰ Ezek az országok ugyanis nem rendelkeztek sem az Európai Unió schengeni övezetének tagországaihoz mérhető határvédelemmel, sem pedig uniós szintű menekültügyi rendszerrel, és gazdasági helyzetük sem tette lehetővé stabil és hatékony nemzeti menekültügyi rendszer kiépítését. Ráadásul nem is érezték szükségét egy ilyen rendszer kiépítésének, hiszen a Nyugat-Európába induló migránsok a szóban forgó országokra eleve úgy tekintettek, mint átmeneti állomásra a célszágaik felé vezető úton. Ezért ezeknek az országoknak az volt a legfőbb törekvése, hogy a konfliktuszónákból érkező menekültek és migránsok minél gyorsabban haladjanak át területükön, s ennek érdekében akár utaztatták is őket.⁵¹ Ezzel a gyakorlattal – az Európai Unió felszólítására és pénzügyi támogatásával – csak 2015 második felétől hagytak fel, s ekkortól fektettek nagyobb hangsúlyt határvédelmük megerősítésére, a migrációra rátelepülő embercsempészetrel szembeni fokozottabb fellépésre és a menekültek rendezettebb ellátására. A 2015-ös európai migrációra vonatkozó statisztikákból azonban világosan kiderül, hogy e törekvéseik kezdetben nem voltak túl sikeresek, hiszen a migránsok száma először 2015 decemberében, tartósabban pedig csak 2016 februárjától csökkent.

3.1.4. A nemzetközi embercsempészet szerepéről a migrációs válságban

A 2015-ös migránsválság Európán kívüli okai kapcsán feltétlenül szólnunk kell a migrációra rátelepülő nemzetközi embercsempészetéről is. Mindenekelőtt azért, mert a kelet-közép-európai politikai közbeszédben igen gyakran az embercsempészek is a migráció egyik előidézőjeként jelennek meg, pedig

⁴⁷ A jordániai menekülthelyzetre vonatkozóan lásd: *3RP Regional Refugee and Resilience Plan 2015-2016. In response to the Syria crisis. 2015 Annual Report* (2016). Elérhető: <http://www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2016/05/3RP-2015-Annual-Report.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.), 50–58.

⁴⁸ A három ország közül mindvégig Jordániában volt a legmagasabb a hivatalos menekülttáborokban elhelyezettek aránya, jelenleg 21%.

⁴⁹ *Jordan Situation Report No. 8. World Food Program* (2016). Elérhető: <http://documents.wfp.org/stellent/groups/Public/documents/ep/WFP282688.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

⁵⁰ *A görög menekültügyi rendszer sérti az uniós jogszabályokat* (2009). Elérhető: <https://www.helsinki.hu/a-gorog-menekultugyi-rendszer-serti-az-unios-jogszabalyokat/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.); *Allítsák le a menedékkérők visszaküldését Görögországba* (2010). Elérhető: <http://menedek.hu/en/node/65> (2017. 04. 26.).

⁵¹ *Félszáz busszal indultak a migránsok Szerbia felé* (2015). Elérhető: <https://www.vajma.info/cikk/szerbia/22491/Felsaz-busszal-indultak-a-migransok-Szerbia-fele.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.); *Naponta ezer migráns indul vonattal Macedóniából Szerbiába* (2015). Elérhető: <https://mno.hu/kulfold/naponta-ezer-migrans-indul-vonattal-macedoniabol-szerbiaba-1300080> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

a szervezett bűnözésnek ez a régről ismert fajtája sokkal inkább eszköze és hasznélvezője a migrációnak, miként arra az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) több jelentése is világosan rámutat.⁵²

Tény ugyanakkor, hogy az embercsempészettel foglalkozó bűnözői csoportoknak és hálózatoknak az arab tavasz kezdetétől volt idejük kiépíteni a tömeges embercsempészethez szükséges infrastruktúrát, s ezt viszonylag háborítatlanul teheték. Különösen annak tükrében állíthatjuk ezt, hogy az Europol becslése szerint a 2015-ben Európába érkező menekültek és migránsok több mint 90%-a fizetett a különböző embercsempész bűnözői csoportoknak, fejenként átlagosan 3–6 ezer dollárt.⁵³ Az Európai Unió rendőri együttműködésének szervezete szerint egyébként a migráció növekedésének hatására az embercsempészek hálózatainak kiterjedtsége Európában napjainkban már megközelíti a kábító-szer-kereskedelmét, a benne részt vevők száma pedig több tízezerre tehető. Az Europol 2015-ben mintegy 250 úgynevezett embercsempész hot spotot azonosított, 170-et az EU-n kívül, 80-at pedig az EU-n belül.⁵⁴ Az embercsempészek azonban nem a migrációs hullám gerjesztése és növekedése szempontjából jelentenek biztonsági fenyegetést, hanem az illegális migráció növekedése, az illegális munkaerő-kizsákmányolás és a prostitúcióra való kényszerítés miatt.

3.1.5. A 2015-ös migrációs válság nagyságáról, európai kiterjedtségéről és váratlanságáról

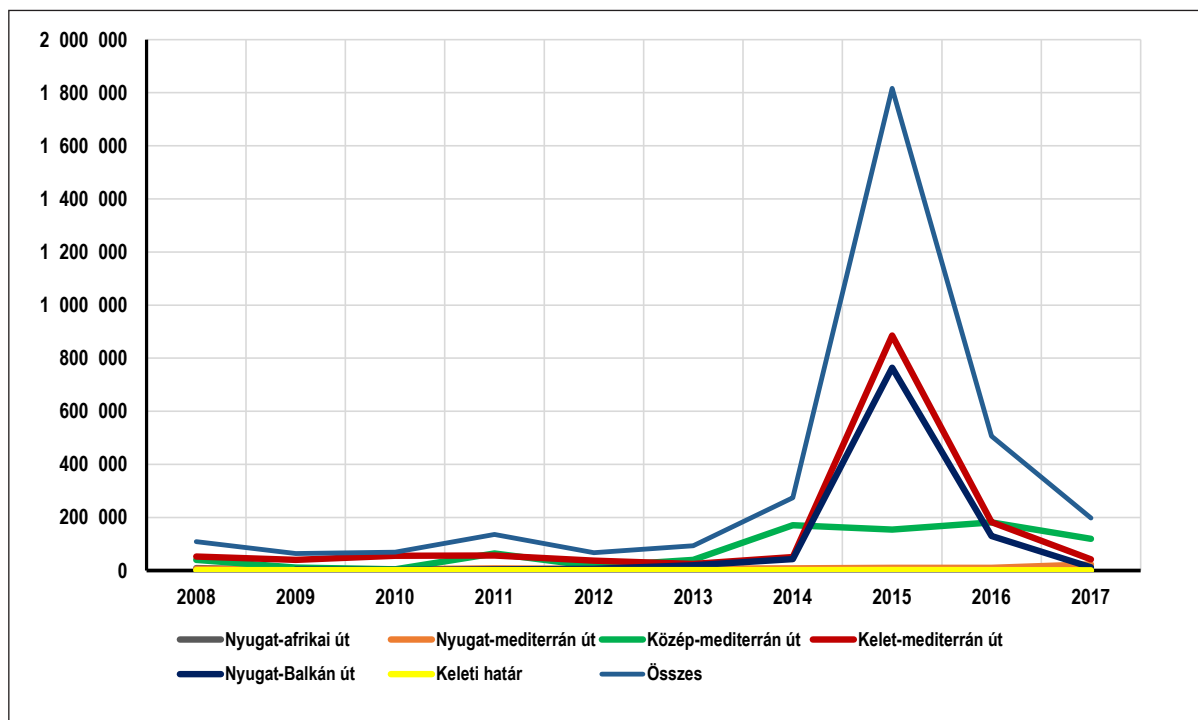
A 2015-ös migrációs és menekültválság egyik okaként gyakran felmerül, hogy az Európai Uniót és tagállamait egyszerűen váratlanul és felkészületlenül érte a minden korábnál nagyobb migrációs és menekülthullám. Pedig statisztikai értelemben az 1,3 millió hivatalos menedékkérő, vagy a Frontex számításai szerinti 2 millió újonnan Európába érkező nem igazán tűnik jelentős tömegnek, hiszen az 520 milliós Európai Unió lakosságának csupán 0,23%-t, illetve 0,38%-át tették ki. Fontos azonban jeleznünk, hogy a 2015-ös migrációs hullám és következményei igen eltérő mértékben érintették az EU különböző tagállamait. Míg egyeseket rendkívül erőteljesen (például Magyarországot, Ausztriát, Németországot, Belgiumot, Dániát, Svédországot, Norvégiát, Finnországot), másokat erőteljesen (Görögországot, Bulgáriát, Olaszországot, Franciaországot, Hollandiát, Nagy-Britanniát), megint másokat viszont alig (például a balti államokat, Csehországot, Lengyelországot, Szlovákiát, Romániát, Spanyolországot, Portugáliát).⁵⁵

⁵² *Migrant smuggling in the EU* (2016). Elérhető: <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/migrant-smuggling-europol-report-2016.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.); *Migrant smuggling Networks. Joint Europol-INTERPOL Report* (2016). Elérhető: https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKewjuwZqGwcrTAhUBKSwKHU6aC8YQFggnMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.europol.europa.eu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fdocuments%2Fep-ip_report_executive_summary.pdf&usq=AFQjCNGDFq6eUvUm9Sny9-ZTyiMwfKB7Lw&cad=rja (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

⁵³ *Europol: Három és hatmilliárd dollár között kereshettek tavaly az embercsempészek* (2016). Elérhető: http://migracio.mandiner.hu/cikk/20160117_europol_harom_es_hatmilliard_dollar_kozott_kereshettek_tavaly_az_embercsempeszek (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

⁵⁴ *Migrant smuggling Networks. Joint Europol-INTERPOL Report* (2016). Elérhető: https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKewjuwZqGwcrTAhUBKSwKHU6aC8YQFggnMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.europol.europa.eu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fdocuments%2Fep-ip_report_executive_summary.pdf&usq=AFQjCNGDFq6eUvUm9Sny9-ZTyiMwfKB7Lw&cad=rja (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

⁵⁵ Az érintettségét – a Frontex adatai alapján – a menedékkérők száma és az adott ország lakosságához viszonyított aránya alapján minősítettük.

3. ábra

Az Európába irányuló migráció (2008–2017)

Forrás: Frontex

Jól tetten érhető e különbség az Európába vezető különböző migrációs útvonalak 2015-ös adataiban is.⁵⁶ A menekültek és migránsok 2015-ben ugyanis döntően három fő útvonalon érkeztek az EU területére: a kelet-mediterrán útvonalon (Görögország/Égei-tenger), a nyugat-balkáni útvonalon (Magyarország, Horvátország, Szlovénia), valamint a közép-mediterrán útvonalon (Olaszország és Málta).

2015 folyamán a kelet-mediterrán útvonal vált az elsődleges tengeri migrációs útvonallá. Közel 886 ezer ember érkezett Törökországból Görögországba. Elsősorban a szír menekültek (54%) választották ezt az útvonalat, mert könnyebbnek és biztonságosabbnak találták, de az afgánok (24%) és a pakisztániak (11%) is főként ezen az úton jutottak Európában. A menekültek és migránsok egy része ennek az útnak az embercsempészek segítsége nélkül vágott neki.

A nyugat-balkáni útvonalon 2015-ben közel 765 ezer ember lépett be Szerbiából Magyarországra, illetve – a magyar határzár elkészülte után – Szerbiából Horvátországba, majd Szlovéniába. Az év első három hónapjában még főként koszovóiak érkeztek ezen az útvonalon, de ezt követően drasztikusan csökkent a számuk. Ezzel párhuzamosan azonban növekedett a szíriaiaknak (12%), illetve azoknak a migránsoknak a száma, akiknek állampolgárságát nem sikerült megállapítani (73%).

A közép-mediterrán útvonalon közel 154 ezer menekült érkezett Európába 2015-ben, főleg Eritreából (25%), Nigériából (14%) és Szomáliából (8%). A legtöbben embercsempészek hajóival utaztak Líbiából, Tunéziából vagy Egyiptomból főleg Olaszországba. Líbia instabilitása ellenére is a szubszaharai országokból érkezők első számú belépési pontja maradt.

A három említett útvonalhoz képest az Európába vezető egyéb migrációs útvonalak leterheltisége – a nyugat-afrikai útvonalé (a Kanári-szigetek felé), a nyugat-mediterrán útvonalé (Spanyolország felé), a keleti határok menti útvonalé (Szlovákia és Lengyelország felé) és a fekete-tengeri útvonalé (Románia felé) – együttesen sem volt jelentős, alig haladta meg a 10 ezer főt.

⁵⁶ Az adatok forrása a Frontex (<http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>).

Vagyis az Európát érintő 2015-ös migrációs hullámot nem az EU egészének (nem a 28 tagállamnak) kellett kezelnie, hanem a leginkább leterhelt migrációs útvonalakon elhelyezkedő tagállamoknak, illetve a migránsokat befogadóknak. Köztük olyan kis EU-tagállamoknak is (például Magyarországnak és Ausztriának), amelyeknek a menekültügyi rendszerét csupán néhány ezer menekült befogadására tervezték és alakították ki. Számunkra a több százezres migránstömeg megjelenése valóban válságos helyzetet idézett elő.⁵⁷

Vitatható a migránshullám váratlansága is. Bár a jelenlegi szíriai válság kétségtelenül generációk óta az egyik legnagyobb menekülthullámot idézte elő, jelentős migrációs hullámmal már többször is szembe kellett néznie Európának az elmúlt évtizedek során. Például az 1991-es öbölháború (1,4 millió menekült), az 1991–1995 közötti délszláv háborúk (4 millió), az 1994 ruandai mészárlás (2,3 millió), az 1999-es Koszovóért folyó háború (860 ezer), az 1999–2000-es második csecsen háború (325 ezer) idején, vagy legutóbb a 2010–2011-es arab tavasz időszakában, amikor Olaszország, Spanyolország és Görögország találta szembe magát jelentős méretű migrációs hullámmal. Ráadásul a migráció és az illegális migráció problémái 2005 óta az egyik prioritásként szerepelnek az Európai Unió dokumentumaiban.⁵⁸ Más kérdés, hogy az említett események végül nem kaptak közös lépésekre ösztönző visszhangot az unión belül. Vagyis a 2015-ben tetőződő migrációs válság nem váratlanul, hanem felkészületlenül érte Európát.

3.2. Az Európán és az Európai Unión belüli okokról

3.2.1. Az európai migrációs politikához kapcsolódó okokról

A szakértők szerint négy oka van annak, hogy a közös szabályozás alá tartozó európai migrációs és menekültügyi politikával (amely a menekültügyet, a bevándorlást és az illegális migrációt foglalja magában)⁵⁹ és annak intézményeivel⁶⁰ az Európai Unió nem tudta hatékonyan kezelni az 2015-ös migrációs válságot. Egyrészt azért, mert az EU a menekültügyre vonatkozó irányelvek kidolgozásánál – mivel tagállamai nem szívesen adták át jogköreiket a bevándorlást illetően – túlzottan széles értelmezési szabadságot hagyott a nemzeti kormányoknak. Lényegében ez a magyarázata annak, hogy az EU-n belül igen eltérő a tagállamok menekültügyi gyakorlata, ami arra ösztönözi a menekülteket, hogy a befogadóbb EU-tagállamokat tekintsék célállomásuknak. Másrészt azért, mert az elvileg kötelező irányelvek számonkérésére és betartatásának ellenőrzésére az unió nem alakított ki hatékony

⁵⁷ Ha a 400 ezer 2015 folyamán Magyarországra belépő valamennyi migráns menedékjogot kért volna, s annak elbírálására 30 napot számolunk, akkor a magyar menekültügyi rendszernek havonta minimum 34 ezer menekült napi ellátását kellett volna biztosítania. A válságos szám ennél esetenként természetesen nagyobb lett volna, mivel a menekültek az év folyamán nem arányosan elosztva érkeztek.

⁵⁸ *Az EU és a Mediterrán térség közötti kapcsolatok. Az Európai Parlament állásfoglalása a mediterrán partnerségről* (2005). Elérhető: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0046+0+DOC+PDF+V0//HU> (a letöltés ideje: 2016. 04. 26.).

⁵⁹ A közös európai menekültügyet irányelvek és rendeletek szabályozzák az Európai Unióban. A 2003-ban elfogadott és 2013-ban módosított *befogadási feltételekről szóló irányelv* fő célja a befogadási feltételekre vonatkozó jobb és harmonizáltabb szabályok biztosítása az unió egész területén. A 2004-ben elfogadott és 2011-ben módosított *kvalifikációs irányelv* a nemzetközi védelem biztosításának feltételeit határozza meg. A 2005-ben elfogadott és 2013-ban módosított *menekültügyi eljárásról szóló irányelv* meghatározza a menedékjog kérelmezésére irányuló eljárás szabályait. A 2003-ban elfogadott Dublin II rendelet, majd az ennek módosításával 2013-ban megszületett *Dublini III rendelet* a tagállamok felelősségét határozza meg a menedékkérelmek elbírálásában az Európai Unión belül. A 2000-ben elfogadott és 2013-ban módosított *Eurodac-rendelet* létrehozta az unió menekültügyi ujjlenyomat-adatbázisát.

⁶⁰ Az európai bevándorlás politikájához az alábbi szervezeti és pénzügyi intézményei tartoznak: a 2004-ben létrehozott *Frontex*, amely az Európai Unió határőrizeti szerveinek koordinációjáért felelős, a 2010-ben létrehozott *Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal* (European Asylum Support Office – EASO), amelynek fő feladata, hogy megerősítse a tagállamok közötti együttműködést, valamint segítséget nyújtson a tagállamoknak a válsághelyzetek kezelésében. A terület négy pénzügyi intézményét – a *Külső Határok Alapot*, az *Európai Menekültügyi Alapot*, az *Integrációs Alapot* és az *Európai Visszatérési Alapot* – 2007-ben hozták létre.

mechanizmust. Harmadrészt azért, mert az európai szabályozók egy része – így például a Dublin III rendelet – betarthatatlannak bizonyultak a gyakorlatban. Jó példa erre a görög menekültügyi intézményrendszer 2011-es összeomlása, illetve a 2015-ös menekülthullám magyarországi eseményei.⁶¹ Végül negyedrészt azért, mert az unió nem biztosította a közös politika betartását érvényesítő és kikényszerítő jogosítványokat a határőrizetért és menekültügyi politikájáért felelős európai intézményeinek.⁶² Vagyis a közös európai bevándorlás- és menekültpolitika főszereplői a tagállamok maradtak, akik viszont közismerten igen eltérően viszonyulnak a bevándorláshoz és a menekültüghöz. Ez a probléma már a 2015-ös válságot megelőzően is ismert volt az unió vezetői előtt, hiszen például 2011-ben az Emberi Jogok Európai Bírósága „embertelen bánásmóddal fenyegetőnek tűnő” országnak minősítette Bulgáriát, Olaszországot, Máltát és Magyarországot is.⁶³ Annak, hogy a válság kirobbanását követően a nemzeti megoldások kerültek előtérbe és nem a közös európai megoldások keresése, nagyrészt éppen az a magyarázata, hogy a tagállamok maradtak a közös bevándorlás- és menekültpolitika főszereplői. Az európai bevándorlás- és menekültpolitika intézményrendszere azonban nem elsősorban azért vallott kudarcot, mert a válság idején rosszul működött, hanem döntően azért, mert eleve rosszul lett kialakítva. Olyan nemzetközi egyezményekre lett alapozva, melyek felett eljárt az idő (1951-es genfi egyezmény, 1967. évi jegyzőkönyv), egyes szabályozói úgy lettek kialakítva, hogy nagyobb számú migránstömeg érkezése esetén betarthatatlanok (Dublin III rendelet), intézményei pedig (Frontex, Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal) egyszerűen nem rendelkeznek olyan hatósági jogosítványokkal, amelyek a közös politikához nélkülözhetetlenek lennének.

3.2.2. A migrációs és menekülthullámhoz kapcsolódó európai szemléletről

A 2015-ös menekült- és migránsválság legalább ilyen fontos okának tartjuk, hogy az Európai Unió nem tudott összehangoltan és összefüggő folyamatként tekintve reagálni a kialakuló és növekvő migrációs hullámra. A migrációs hullám hatékony kezeléséhez ugyanis – hasonlóan a tengeri hullámokhoz – migrációs „hullámtörő rendszerre” van szükség, ami átgondolt, együttes és egyidejű beavatkozást igényel a migrációs hullám által érintett területek kritikus pontjain: a kialakulás helyszínén, a tranzitországokban, a schengeni övezet határországaiban és a befogadó országokban. Nem állíthatjuk, hogy az EU nem tett kísérletet tett erre, de egyrészt megkétszerezte ezt, másrészt a közvélemény számára elsősorban az egyes szereplők egyéni törekvései voltak láthatók. Vagyis a közös megoldás keresése és támogatása helyett a szereplők mindenekelőtt saját problémáik megoldását preferálták. Ha áttekintjük az említett migrációs „hullámtörő rendszer” egyes elemeit, láthatóvá válnak Európa azon mulasztásai is, amelyeket a válság Európán és az Európai Unión belüli okainak tekinthetünk.

⁶¹ CSIKI Tamás – TÁLAS Péter – TÓTH Norbert (2015): Javaslat az európai menekültpolitika cselekvőképtelenségének feloldására. *SVKK Nézőpontok*, 2015/2. Elérhető: http://archiv.netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/svkk-nezo-pontok-2015-2-javaslatok-az-europai-menekultpolitika-cselekvokeptelensegenek-feloldasahoz-svkk.original.pdf (a letöltés ideje: 2016. 04. 26.).

⁶² Az Európai Unió menekültügyi rendszerének kritikájára vonatkozóan lásd: NAGY Boldizsár (2004): Kizárás vagy befogadás. A menekültekre és a migránsokra vonatkozó szabályozás az Európai Unióban. *Café Babel*, 47–48. Elérhető: http://www.nagyboldizsar.hu/uploads/2/6/7/7/26778773/cafe_babel_pdf_valtozat.pdf (a letöltés ideje: 2016. 04. 26.), 83–92; Menekültek a migrációs stratégiában. Kerekasztal-beszélgetés. *Fundamentum*, 2013/2. sz. Elérhető: http://www.nagyboldizsar.hu/uploads/2/6/7/7/26778773/menekultek_a_migracios_strategiaban_fundamentum_2013_2.pdf (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.), 39–51; MOLNÁR Tamás (2013): Mily színes e táj? Az Európai Unió menekültügyi acquis-jának kialakulása és fejlődése a kezdetektől napjainkig. *Fundamentum*, 2013/2. sz. Elérhető: <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/13-2-04.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.), 55–63; NAGY Boldizsár (2015): *Értelmetlen és embertelen a dublini rendszer*. Elérhető: <http://nol.hu/kulfold/ertelmetlen-embertelen-1521891> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

⁶³ NAGY Boldizsár (2015): *i. m.*

3.2.3. Az Európai Unió biztonságpolitikai szerepvállalásának hiányáról

A statisztikai adatok tanúsága szerint az Európába irányuló migránshullám döntő oka – mint már jeleztük – a szíriai polgárháború, illetve a szubszaharai térségből elinduló, migránsokat megállítani képes, stabil líbiai állam hiánya volt. Az Európai Unió számára a menekültválság kezdete óta, sőt már az megelőzően is e két konfliktus minél gyorsabb csillapítása és megoldása lett volna kulcsfontosságú. Stratégiai szempontból az egyik legnagyobb hiányosságnak azt tartjuk, hogy az Európai Unió sem a szíriai tűzszünet megteremtésében, sem a szíriai rendezésre vonatkozó tárgyalások beindításában, sem pedig a líbiai helyzet rendezésében nem játszott és nem játszik főszerepet, jóllehet e konfliktusok következményeként a menekült- és migránsválság elsősorban Európát érinti. Az Európai Unió egyes tagországai különböző formában persze jelen vannak e válságok felszámolásának folyamatában, de maga az unió – szemben például az Egyesült Államokkal, Oroszországgal,⁶⁴ illetve a regionális nagyhatalmakkal (Törökország, Irán, Szaúd-Arábia, Izrael) – sem katonai, sem biztonságpolitikai értelemben nem főszereplője ezeknek a konfliktusoknak, illetve megoldásuknak. Míg az előbbi bizonyos mértékben érthető, hiszen egy hatékony válságkezeléshez komoly európai katonai képességekre, ezek megteremtéséhez pedig alapvető fordulatra lenne szükség az európai védelmi kiadások, a védelmi együttműködés és katonai kutatás-fejlesztés terén.⁶⁵ Továbbá közös, erős politikai akaratra is szükség lenne, amely az EU megalakítása óta hiányzik a tagállamok részéről. A biztonságpolitikai következetesség hiánya már jóval nehezebben magyarázható. Mert miközben például az Európai Unió későn és mérsékelten reagált arra az Aszad-rendszer megerősítő szíriai orosz beavatkozásra, mely elmélyítette az európai menekültválságot, és felelős a szíriai polgárháború mintegy 300 ezer áldozatának halálának többségéért.⁶⁶ Az unió vezetői pedig addig már nem jutottak el, hogy kimondják (akár szembefordulva az amerikai állásponttal): Európa számára reálisan nincs más lehetőség, mint elfogadni az Aszad-rendszer időleges fennmaradását a szíriai válság megoldásának „áraként”! Vagy másként megfogalmazva: a „demokrácia vagy stabilitás” szíriai dilemmájában nem merték letenni voksukat a stabilitás mellett. De érthetetlen az is, hogy az EU az európai kontinens biztonsága, illetve az európai menekült- és migránsválság enyhítése szempontjából kulcsfontosságú Líbia kapcsán miért nem mutat nagyobb biztonságpolitikai innovációt és aktivitást.⁶⁷ Egy stabil líbiai rendszer ugyanis – hasonlóan a Kadhafi-rendszerhez – jelentősen csökkenthetné a szubszaharai övezetből kiinduló migráció európai hatását.⁶⁸ Amíg az Európai Unió nem lesz képes komoly biztonságteremtő szerepvállalásra a menekült-hullámot elindító konfliktusok helyszínein, addig nem lesz képes hatékonyan kezelni az Európa felé irányuló migráns- és menekülthullámokat sem.

⁶⁴ Katonai szempontból a szíriai polgárháború erőviszonyait 2015 során az Oroszországi Föderációnak a szíriai bombázásokba és katonai műveletekbe való 2015. szeptember 30-i bekapcsolódása módosította legerőteljesebben. A szíriai orosz katonai célok elérését – az Aszad-rendszer megerősítését, illetve a rendszer ellenzékének relatív meggyengítését – sem az Egyesült Államok, sem pedig a konfliktus regionális főszereplői (Törökország, Irán, Szaúd-Arábia) nem tudták megakadályozni. Miként azt sem, hogy Oroszország katonai és politikai értelemben is a szíriai polgárháború meghatározó szereplőjévé váljon és maradjon az orosz katonai erők egy részének Szíriából történő 2016. márciusi kivonását követően is.

⁶⁵ CSIKI Tamás (2014b): Az Európai Tanács közös biztonság- és védelempolitikai csúcstalálkozójának háttere és eredményeinek értékelése. *Nemzet és Biztonság*, 2014/1, 48–63; CSIKI Tamás (2014b): A gazdasági válság hatása a Magyarországgal szövetséges védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére. *Nemzet és Biztonság*, 2014/2, 77–100.

⁶⁶ GOTEV, Georgi: *EU silent as Russia intervenes in Syria* (2015). Elérhető: <https://www.euractiv.com/section/mid-south/news/eu-silent-as-russia-intervenues-in-syria/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.); *A Tanács következtetései Szíriáról* (2015). Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/10/12/fac-conclusions-syria/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

⁶⁷ FALEG, Giovanni: *A stable Libya would close the door to Daesh* (2016). CEPS Policy Brief, No. 340. Elérhető: <https://www.ceps.eu/system/files/CEPS%20PB340%20Stabilise%20Libya%20G%20Faleg.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.) 1–6.

⁶⁸ Jól látható ez a Frontex adatain is, hiszen míg 2015-ben 153 946 migráns érkezett Európába a líbiai útvonalon, 2016-ban már 181 126.

3.2.4. Az európai menekültpolitika elveinek ellentmondásosságáról

A 2015-ös migrációs- és menekültválság, illetve az ezzel kapcsolatos nemzetközi viták során ismét szembesülhettünk egy, az európai menekültpolitika elveivel összefüggő hagyományos problémával is. Nevezetesen azzal, milyen nehezen képes kezelni az Európai Unió azokat a helyzeteket, amikor hirdetett értékei és érdekei látványosan konfliktusba kerülnek. Ilyen a már említett *stabilitás versus demokrácia* dilemmája Líbia kapcsán, vagy a *stabil autoriter rendszer versus baráti kormányzat* dilemmája Szíria és Irak esetében. Hasonlót figyelhetünk meg a migránsválsággal kapcsolatban is, ahol rendre kiderül, hogy az európai politikai kultúrában a tagállamok „schengeni szolidaritása” nem azonos mélységű a „menekültpolitikai szolidaritással”. Vagy másként fogalmazva: a schengeni rendszert ugyan mindenki szeretné fenntartani, de menekültpolitikáján ugyanakkor a tagországok egy része még ennek érdekében sem hajlandó változtatni.

3.2.5. A konfliktuszónák környezetében található menekültügyi rendszerek európai támogatásának késedelmességéről

A 2015-ös migránsválság elmélyülésében döntő szerepe volt annak is, hogy az Európai Unió lassan és későn kezdte csak el támogatni a Szíriával szomszédos államok menekültügyi rendszereit. Bár ennek szükségességét már az Európai Unió 2015 májusában elfogadott migrációs stratégiája is kimondta,⁶⁹ az ezzel kapcsolatos első komoly és konkrét lépésre csupán az EU-tagországok állam- és kormányfőinek 2015. november 29-i Törökországgal való találkozásán került sor.⁷⁰ Az unió csak itt vállalta, hogy 3 milliárd euró úgynevezett menekülttámogatási keretet biztosít a legtöbb szíriai menekültet befogadó Törökország számára az ideiglenesen védelemben részesülő szír állampolgárok támogatására. Az összeg első részletének folyósításáról ugyanakkor Olaszország és néhány más tagállam ellenállása miatt az Európai Bizottság csak 2016. március 4-én döntött. 2016 márciusára azonban az Európába irányuló migránshullám jelentősen átírta a novemberi EU–török megállapodás feltételeit, így az EU állam- és kormányfői 2016. március 7-én, majd 17–18-án egy újabb csúcstalálkozót tartottak az ankarai vezetéssel. Ez utóbbi eredményeként⁷¹ állapodtak meg felek arról, hogy 2016. március 20-tól minden Törökországból a görög szigetekre érkező új (irreguláris) migránst – vagyis azokat, akik nem nyújtanak be kérelmet, vagy akiknek a kérelmét elutasítják – az EU költségén visszafordítanak Törökországba. Ekkor egyeztek meg arról is, hogy a görög szigetekről visszaküldött minden egyes szíriai menekültért cserébe egy másik szíriai menekültet telepítenek át az EU-ba. A visszafogadásért cserébe az unió ígéretet tett arra is, hogy felgyorsítja a schengeni övezetbe irányuló, vízummentes utazásokra vonatkozó, Törökországgal kapcsolatos tervek megvalósítását, a török EU-csatlakozási folyamat tárgyalását, a 2015 novemberében felajánlott 3 milliárd eurós segély kifizetését, sőt egy további 3 milliárdos támogatásra is ígéretet tett 2018 végével bezárólag. Figyelembe véve, hogy az ankarai vezetés eredetileg azonnali vízummentességre és 10 milliárd eurós támogatásra tartott igényt, továbbá, hogy az Európai Uniónak nemigen vannak külső eszközei a migránsválsággal kapcsolatban, a megállapodás és a 6 milliárdos támogatás észszerű kompromisszum volt (amit egyértelműen bizonyítanak a Frontex

⁶⁹ A bizottság közleménye az európai parlamentnek, a tanácsnak, az európai gazdasági és szociális bizottságnak és a régiók bizottságának. Európai migrációs stratégia. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:52015DC0240> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.) 7.

⁷⁰ Az EU állam-, illetve kormányfőinek találkozója Törökországgal, 2015.11.29. – EU–Törökország nyilatkozat. Európai Tanács. Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁷¹ EU–Törökország nyilatkozat, 2016. március 18. Európai Tanács. Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

adatai is),⁷² jóllehet meglehetősen éles sajtókritika fogadta Európa-szerte.⁷³ A megállapodást egyébként akkoriban az Európai Unió vezetése sem tartotta a legtökéletesebb megoldásnak, de a rendelkezésre álló eszközök közül a leghasználhatóbbat látta benne.⁷⁴

3.2.6. A migrációs tranzitországokkal kapcsolatos európai politika megkészttségéről

Szemben a szakértők egy részének javaslatával, az Európai Unióba, illetve annak schengeni övezetébe igyekvő balkáni migrációs tranzitországok számára (Macedónia, Szerbia, Horvátország) az Európai Unió hivatalosan nem tette politikai kritériummá az unióval való menekültügyi együttműködést.⁷⁵ Tény ugyanakkor, hogy a migrációs válság során – ha erősen megkésve is, de – jelentős lépések történtek az említett országok és az EU menekültügyi politikájának összehangolására. Az EU már említett 2015. májusi migrációs stratégiájában a migrációs tranzitállamokról csupán annyi szerepelt, hogy az EU szorosan figyelemmel követi a Nyugat-Balkánt.⁷⁶ Az első olyan magas szintű találkozóra, amelynek központi kérdése a migráció volt, 2015. augusztus 27-én került sor az érintett országok és az unió vezetői között.⁷⁷ Ekkor állapodtak meg abban, hogy Németország – mint a legnagyobb európai befogadó ország – pénzügyileg is támogatja a térség országait a menekültprobléma kezelésében, és 1 millió euró azonnali segélyt nyújt (600 ezer eurót Szerbiának és Macedóniának) a menekültek élelmezési, tisztálkodási és egészségügyi ellátásának javítására. Megállapodtak arról is, hogy az unió és nyugat-balkáni államok együtt lépnek fel az embercsempészek ellen. Az EU emellett 600 milliós fejlesztési csomagot ajánlott fel a térség országainak az energetikai, közúti és vasúti infrastruktúra fejlesztésére, s bejelentették azt is, hogy 200 ezer új munkahelyet teremtenek a következő másfél évtizedben, és a következő években 24 projektet indítanak el 7,7 milliárd euró értékben.⁷⁸ Hasonló találkozókra került sor 2015. október 8-án és 15-én is. Az első találkozón a humanitárius segítségnyújtás fokozásáról, a menekültügyi információáramlás bővítéséről, a regisztráció és a kérelemelbírálás gyorsításáról, a határellenőrzés, illetve a rendőrségi és igazságügyi együttműködés erősítéséről, továbbá az embercsempészzel szembeni erőteljesebb fellépésről állapodtak meg a résztvevők.⁷⁹ Az október 25-i találkozón egy 17 pontos cselekvési program végrehajtásáról állapodtak meg, amelynek területei az alábbiak voltak: az állandó információcsere, a másodlagos migrációs mozgás korlátozása, a menekültek támogatása, a menedék- és pihenőhely biztosítása, a migrációs hullám közös kezelése,

⁷² A Frontex az ezen az útvonalon 2015-ben Európába érkező 885 386 migráns helyett 2016-ban 182 534 főt, 2017 januárja és márciusa között pedig 5200 főt tartott nyilván.

⁷³ *EU, Turkey Agree To Draft Migrant 'Swap' Deal, Amid Criticism* (2016). Elérhető: <https://www.rferl.org/a/eu-turkish-leaders-gather-in-brussels-for-migrant-summit/27593151.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.); NEBEHAY, Stephanie – BACZYNSKA, Gabriela (2016): *U.N., rights groups say EU-Turkey migrant deal may be illegal*. Elérhető: <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-idUSKCN0WA1D4> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.); *Questions and criticism as EU-Turkey migration deal takes effect* (2016). Elérhető: <http://www.euronews.com/2016/03/20/questions-and-criticism-as-eu-turkey-migration-deal-takes-effect> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁷⁴ *EU–Törökország migrációs megállapodás: nem tökéletes, de még a leghasználhatóbb eszköz* (2016). Elérhető: <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20160408IPR22136/eu-torok-migracios-megallapodas-nem-tokeletes-de-meg-a-leghasznalhatobb-eszkoz> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁷⁵ CSIKI Tamás – TÁLAS Péter – TÓTH Norbert (2015): *Javaslat az európai menekültpolitika cselekvőképtelenségének feloldására, i. m.*

⁷⁶ A bizottság közleménye az európai parlamentnek, a tanácsnak, az európai gazdasági és szociális bizottságnak és a régiók bizottságának. Európai migrációs stratégia (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.), 7.

⁷⁷ A 2015. augusztusi Nyugat-Balkán-csúcstalálkozón Albánia, Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Franciaország, Horvátország, Koszovó, Macedónia, Montenegró, Németország, Olaszország, Szerbia és Szlovénia állam- és kormányfői, valamint az Európai Unió képviselői vettek részt.

⁷⁸ JAHN, George (2015): *Balkan migration summit overshadowed by dozens of dead migrants found in truck in Austria*. Elérhető: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2015/08/27/migration-anti-extremism-focus-of-western-balkans-summit> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.); PINTÉR Bence (2015): *Kihagyták Magyarországot a nyugat-balkános migrációs konferenciáról* Elérhető: http://mandiner.hu/cikk/20150828_kihagytak_magyarorszagot_a_nyugat_balkanos_migracios_konferenciarol (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁷⁹ *Konferencia a Földközi-tenger keleti térségében és a Nyugat-Balkánon húzódó útvonalról* (2015). Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/jha/2015/10/08/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.).

a határigazgatás, az embercsempészet és emberkereskedelem, a menekültek és migránsok tájékoztatása és nyomon követése.⁸⁰ Emellett az október 8-i találkozón egy 17 milliós uniós segínyt is megítéltek Szerbiának és Macedóniának.

3.2.7. A schengeni határvédelemmel kapcsolatos európai politikáról

A tranzitországokba érkező menekültek számának csökkenését a statisztikai adatok először 2015 decemberében, egyértelműen pedig 2016 februárjától jelezték. Ez kétséget kizáró módon a balkáni határok lezárásának volt az eredménye, annak ellenére, hogy a határzárakat hivatalosan nem támogatta, sőt kezdetben erősen bírálta az Európai Unió vezetése. Elsőként Bulgária zárta le Törökországgal közös határát 2014 januárjában egy 30 kilométeres, majd 2015 januárjától egy 166 kilométer hosszúra megépíteni tervezett, 3 méter magas kerítéssel,⁸¹ melyből 2016 tavaszára 146 kilométernyi készült el.⁸² A szófiai vezetés ugyanekkor azt is bejelentette, hogy (amennyiben szükséges lesz) kerítést épít a bolgár–görög határra is.⁸³ Másodikként 2015 szeptemberében a magyar–szerb határon készült el egy 175 kilométer hosszú, 4 méter magas, ideiglenes műszaki határzár.⁸⁴ Hasonló lépéseket jelentett be 2015 őszén Macedónia és Szlovénia is. Macedónia a Görögországgal közös határát zárta le, előbb rendőri és katonai erővel, majd 2015 novemberétől kerítéssel is, amit eredetileg 320 kilométer hosszúra terveztek, de amelyből napjainkig csak 30 kilométer készült el.⁸⁵ Ljubljana november elején jelentette be, hogy a migrációs válság humanitárius következményei miatt kerítést épít a szlovén–horvát határra, amiből igen gyorsan megépült egy 176 kilométeres szakasz.⁸⁶ Valamennyi határkerítést építő kormány ideiglenesnek tekinti a megoldást, melyet az illegális migráció megfékezésének, a menekültek rendezett és ellenőrizhető belépésének szükségességével indokol. A határzárak építését a nyugat-balkáni útvonalon ennek ellenére igen éles kritika érte és éri az EU nem egy vezetője részéről. A Frontex véleménye megoszlott a kérdéssel: míg egy 2016-os jelentése szerint az Európára irányuló migrációs nyomás enyhülésének egyik legfőbb oka a balkáni határok lezárása, nem pedig az EU Törökországgal kötött megállapodása, a szervezet elnöke, Fabrice Leggeri egy interjújában úgy fogalmazott, hogy „a kerítések

⁸⁰ *Találkozó a nyugat-balkáni migrációs útvonal témájában: tizenhét pontos cselekvési tervben állapodtak meg a vezetők* (2015). Elérhető: https://www.google.hu/url?sa=t&rc=t&url=http%3A%2F%2Feuropa.eu%2Frapid%2Fpress-release_IP-15-5904_hu.pdf&usq=AFQjCNEPB4M4qJCg3HUc77yBQw1E1OxPxA&cad=rja (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁸¹ LYMAN, Rick (2015): *Bulgaria Puts Up a New Wall, but This One Keeps People Out* Elérhető: <https://www.nytimes.com/2015/04/06/world/europe/bulgaria-puts-up-a-new-wall-but-this-one-keeps-people-out.html> (a letöltés dátuma: 2017. 04. 28.); *Bulgaria to extend fence at Turkish border to bar refugee influx* (2015). (Elérhető: <https://uk.reuters.com/article/uk-bulgaria-turkey-fence/bulgaria-to-extend-fence-at-turkish-border-to-bar-refugee-influx-idUKKBN0KN1JM20150114> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁸² THORPE, Nick: *Migrant crisis: Bulgaria tightens border with Turkey* (2016). Elérhető: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36435420> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁸³ KRASIMIROV, Angel – LAWSON, Hugh (2016): *Bulgaria says ready to erect fence on border with Greece*. Elérhető: <https://uk.reuters.com/article/uk-europe-migrants-bulgaria/bulgaria-says-ready-to-erect-fence-on-border-with-greece-idUKKCN0WR0UM> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁸⁴ FARKAS Ádám – HORVÁTH Tibor – PADÁNYI József – PETRUSKA Ferenc (2017): *A Magyar Honvédség feladatai, szerepének és helyzetének jogi aspektusai a tömeges migráció kapcsán*. In: Tálas Péter szerk.: *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 159–177.

⁸⁵ STEVENS, John (2016): *Macedonia reveals plans to build 200 mile long fence on its border with Greece protected by guards armed with Tasers ahead of EU summit on how to deal with the migrant crisis*. Elérhető: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3479372/Macedonia-reveals-plans-build-200-mile-long-fence-border-Greece-protected-guards-armed-Tasers-ahead-EU-summit-deal-migrant-crisis.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁸⁶ SURK, Barbara (2016): *Slovenia Builds Border Fence to Stem Flow of Migrants*. *The New York Times*. Elérhető: <https://www.nytimes.com/2015/11/12/world/europe/slovenia-border-fence-migrants-refugees.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.); *Slovenia starts building fence to control flow of refugees* (2016). Elérhető: <https://www.nytimes.com/2015/11/12/world/europe/slovenia-border-fence-migrants-refugees.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.); PAVLIC, Vedran (2017): *Slovenia Constructing Border Fence on Ancient Roman Wall*. Elérhető: <https://www.total-croatia-news.com/politics/17241-slovenia-constructing-border-fence-on-ancient-roman-wall> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.); *Marad a drótkerítés a szlovén–horvát határon* (2016) Elérhető: <https://archivum.ujszo.com/online/kulfold/2016/05/25/marad-a-drotkerites-a-szloven-horvat-hataron> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

hosszú távon nem állítják meg a migránsokat”.⁸⁷ A 2015-ös migránsválság idején ideiglenes műszaki határzár építése nem csupán a tranzit- és a határországokban merült fel. Novemberben Ausztriában is bejelentették, hogy a kormány 2,2 méter magas kerítés megépítését tervezi a szlovén–osztrák határnak egy 3,7 kilométeres szakaszán.⁸⁸ A bejelentésnek azért lett nagy hírértéke, mert mindkét ország a schengeni övezet része, és két schengeni tagállam között első alkalommal merült fel műszaki határzár építése.

Az Európai Unió Bizottsága más módon is igyekezett megerősíteni az európai határvédelmet. 2015. május 26-án Brüsszelben bejelentették, hogy az unió a 2015-ös és 2016-os évre megháromszorozza a Frontex Triton műveletéhez szükséges kapacitásokat és eszközöket.⁸⁹ Szeptember 30-án pedig azt közölték, hogy 2015-ben 1,3 millió euróval, 2016-ban pedig 600 millió euróval támogatja meg a Frontex, az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal és az Europol létszámnövelését. Az Európai Határőrizeti Ügynökség létszámát 400-ról 1000 főre bővítik, s további 1500 tagállami szakértőt bocsájtanak rendelkezésére, akik három nap alatt bevetethők.⁹⁰ Végül 2015. december 15-én arról is döntöttek, hogy Európa külső határainak védelme érdekében létrehozzák az Európai Határ- és Parti Őrséget.⁹¹ Bár az új szervezet létrehozásáról alig négy hónap alatt megállapodtak a tagállamok, de két ponton lényegesen megváltoztatták az eredeti tervet. Egyrészt az Európai Határ- és Parti Őrség bevetéséről nem a Bizottság, hanem – a Frontex javaslatára – az Európai Tanács dönt (vagyis végső soron a tagállamok). Másrészt, ha egy tagállam elutasítja a határ- és parti őrség területén való alkalmazását, csupán szankciókat lehet vele szembe foganatosítani.⁹² Vagyis a formálisan közös határvédelem továbbra is a tagállamok kezében marad. Ez pedig azt eredményezheti, hogy – miként az 2015-ben több helyen is megtörtént – a schengeni külső határok védelmével elégedetlen tagállamok a schengeni belső határellenőrzés visszaállításának eszközével élnek.

3.2.8. Az európai menekültpolitika jogi szabályozásának problémáiról

A 2015-ös menekült- és migránsválság elmélyüléséhez és az erről folyó nemzetközi vita kiélesedéshez az európai menekültügyi politika már korábban jelzett rossz szabályozottsága is hozzájárult. A legnagyobb problémát az jelenti, hogy a Dublin III rendelet értelmében a határvédelem mellett a schengeni határországokra hárul a menekültek regisztrációja és a menekültkérelmek elbírálása is. Ezeknek az országoknak azonban nincsenek megfelelő eszközei egy nagyobb méretű menekülthullám schengeni határoknál történő feltartóztatására, sem pedig arra, hogy menekülttömegek célországokba történő továbbutazását – akárcsak a menedékjogi eljárás idejére – megakadályozzák. Ennek megfelelően az uniós határországok csak akkor képesek a hatékony határvédelemre, ha a menekültek regisztrációját és a menedékjogi eljárást az Európai Unió területén kívül lehetne elvégezni, például úgynevezett

⁸⁷ *Blockade der Balkanroute war wirksamer als der Türkei-Deal* (2016). Elérhető: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article156145936/Blockade-der-Balkanroute-war-wirksamer-als-der-Tuerkei-Deal.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.); „*Europe has an obligation to help*” (2016). Elérhető: <http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-03/frontex-fabrice-leggeri-refugees-eu-turkey-deal> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁸⁸ *Austria to build fence on Slovenia border* (2015). Elérhető: <http://www.dw.com/en/austria-to-build-fence-on-slovenia-border/a-18847582> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁸⁹ *Frontex expands its Joint Operation Triton* (2015). Elérhető: <http://www.dw.com/en/austria-to-build-fence-on-slovenia-border/a-18847582> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁹⁰ *Managing the Refugee Crisis: Budgetary measures under the European Agenda on Migration* (2015). Elérhető: http://ec.europa.eu/budget/news/article_en.cfm?id=201509301202 (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁹¹ Az Európai Határ- és Parti Őrség létrehozása Európa külső határainak védelme céljából. Európai Bizottság – Sajtóközlemény Strasbourg, 2015. december 15. [online] 2015. 12. 15. Forrás: europa.eu [2017. 04. 28.]; *Európai határőrség felállításáról szóló nyilatkozatot fogadtak el* (2016). Elérhető: <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/europai-hatarorseg-felallitasa-rol-szolo-nyilatkozatot-fogadtak-el-1342244> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁹² *Dűlőre jutottak a tagállamok az európai határőrségről* (2016). Elérhető: <http://bruxinfo.hu/cikk/20160421-dulore-jutottak-a-tagallamok-az-europai-hatarorsegrol.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

menekültügyi oltalmi övezetekben.⁹³ Bár napjainkig még nem került sor ilyenek létrehozására, a kérdés napirenden van az unión belül. Ráadásul a görög szigeteken (Leszbosz, Kiosz, Szamosz, Lerosz, Kosz), valamint az Olaszországban (Lampedusa szigetén, illetve a szicíliai Pozzallóban, Portóban, Villa Sikanianában, Trapaniban, Augustában és Tarantóban) uniós támogatással kialakított 13 hot spot számos tekintetben már így működik.

A Dublin III rendelet felülvizsgálata az Európai Bizottság 2015. május 13-án kiadott közleményével („Európai Migrációs Agenda”)⁹⁴ összhangban 2015 őszén elkezdődött, de igen lassan és vontatottan halad. Elsősorban azért, mert ennek képezi részét a krízishelyzetekben alkalmazandó úgynevezett állandó áthelyezési mechanizmus („kvótarendszer”) is, melyet az EU-tagállamok egy része igen határozottan elutasít. A kvótarendszer az az intézmény, amely a menekült- és migránsválság kezdete óta leginkább megosztja az EU tagállamait. Jelenleg úgy tűnik, hogy a fenntartását támogató és ellenző tagállamok közötti kompromisszumot az önkéntesség elvének visszaállítása, illetve ennek hiányában egy úgynevezett virtuális kvóta bevezetése jelentheti.⁹⁵ Bár az EU Bizottságának az úgynevezett szolidaritási hozzájárulásról szóló javaslata erre emlékeztet, de a hozzájárulás megjelölt mértéke még mindig elfogadhatatlanul irreális.⁹⁶

A 2015-ös európai menekült- és migránsválság egyik legfőbb tanulsága, hogy az Európára nehezítő tömeges menekülthullám nyomása csak komplex, összehangolt és közös cselekvéssel csökkenthető. Ennek részét kell, hogy képezze (a) a kiindulási helyen az elvándorlást előidéző tényezők orvoslása; (b) az elvándorlási kiindulópont közvetlen környezetében lévő országok menekültügyi rendszereinek támogatása; (c) a migrációs útvonalon fekvő országok bevonása a menekültkérdés kezelésébe; (d) a hatékony és szigorú európai határvédelem; (e) a menekültek gyors regisztrálása; illetve (f) a menekültügyi eljárások gyorsítása. Ezek megoldása nélkül Európa nem fogja tudni kezelni a migrációs hullámokat, márpedig erre a jövőben is nagy szüksége lesz, mivel a legtöbb stratégiai előrejelzés szerint a migránsok és menekültek száma az elkövetkezendő évtizedekben – az afrikai demográfiai tendenciák és klímaváltozás miatt – csak növekedni fog.

⁹³ Az Európai Unió menekültügyi oltalmi övezetei olyan, a nagyobb európai migrációs útvonalak mentén létrehozott, EU-adminisztráció alatt álló védett területek lennének, amelyeket az unió tart fenn; amelyek a közös európai politikában is érvényesülő humanitárius elvek alapján működnek; s ahol az unió menekültügyi szakemberei az EU előírásainak megfelelően regisztrálják, illetve lefolytatják a menedékjogi eljárásokat. Vagyis itt döntenék el, hogy ki jogosult, illetve ki nem a menekültstátuszra vagy az oltalmazott státuszra. Az oltalmi övezetek létrejöttét követően az unió területére csak az a menekült léphetne be, aki az oltalmi övezetből érkezik és rendelkezik az ott kiállított menekültvízummal. Azok, akik az oltalmi övezetet megkerülve – az ott kiállított menekültvízum nélkül – akarnának belépni a schengeni övezetbe, szigorúan visszatoloncolásra kerülnének az oltalmi övezetbe. Lásd: CSIKI Tamás – TÁLAS Péter – TÓTH Norbert (2015): Javaslát az európai menekültpolitika cselekvőképzetlenségének feloldására, *i. m.*

⁹⁴ *Eredményesebb migrációkezelés: az európai migrációs stratégia*. Európai Bizottság, Sajtóközlemény, 2015. május 13. Elérhető: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4956_hu.htm (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

⁹⁵ Lásd erről: Tamás – TÁLAS Péter – TÓTH Norbert (2015): Javaslát az európai menekültpolitika cselekvőképzetlenségének feloldására, *i. m.*

⁹⁶ *80 milliós bírságot fizettetne a Bizottság minden elutasított migráns után* (2016). Elérhető: http://migracio.mandiner.hu/cikk/20160504_financial_times_80_millios_birsagot_fizettetne_a_bizottsag_minden_elutasitott_migrans_utan (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.).

FELHASZNÁLT IRODALOM

1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?-docid=98900015.TVR> (a letöltés ideje: 2017. 04. 19.)
- 3RP Regional Refugee and Resilience Plan 2015-2016. In response to the Syria crisis. 2015 Annual Report (2016).* Elérhető: <http://www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2016/05/3RP-2015-Annual-Report.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.), 50–58.
- 80 milliós bírságot fizettetne a Bizottság minden elutasított migráns után (2016).* Elérhető: http://migracio.mandiner.hu/cikk/20160504_financial_times_80_millios_birsagot_fizettetne_a_bizottsag_minden_elutasitott_migrans_ut (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- A bizottság közleménye az európai parlamentnek, a tanácsnak, az európai gazdasági és szociális bizottságnak és a régiók bizottságának. Európai migrációs stratégia (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- A görög menekültügyi rendszer sérti az uniós jogszabályokat (2009).* Elérhető: <https://www.helsinki.hu/a-gorog-menekultugyi-rendszer-serti-az-unios-jogszabalyokat/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- A Tanács 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről. 2001. 08. 07. Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32001L0055> (a letöltés időpontja: 2017. 04. 19.)
- A Tanács következtetései Szíriáról (2015).* Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/10/12/fac-conclusions-syria/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- ABI RAAD, Doreen: *Lebanon strains under weight of refugees.* (2016). Elérhető: <http://www.catholic-news.com/services/englishnews/2016/lebanon-strains-under-weight-of-refugees-but-keeps-accepting-them.cfm> (a letöltés ideje: 2016. 05. 15.)
- Állítsák le a menedékkérők visszaküldését Görögországba (2010).* Elérhető: <http://menedek.hu/en/node/65> (2017. 04. 26.)
- Asylum in the EU Member States. Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015. *Eurostat, News Release, 44/2016.* Elérhető: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1B6mjZ-LrH4b7LZQM_MckrdCKQd3TdYnEZ1pEjPcMQzo/edit#gid=1758096869 (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)
- Austria to build fence on Slovenia border (2015).* Elérhető: <http://www.dw.com/en/austria-to-build-fence-on-slovenia-border/a-18847582> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Az EU állam-, illetve kormányfőinek találkozója Törökországgal, 2015.11.29. – EU–Törökország nyilatkozat. Európai Tanács. Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)

- Az EU és a Mediterrán térség közötti kapcsolatok. Az Európai Parlament állásfoglalása a mediterrán partnerségről* (2005). Elérhető: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0046+0+DOC+PDF+V0//HU> (a letöltés ideje: 2016. 04. 26.)
- Az Európai Határ- és Parti Őrség létrehozása Európa külső határainak védelme céljából. Európai Bizottság – Sajtóközlemény Strasbourg, 2015. december 15. [online] 2015. 12. 15. Forrás: europa.eu [2017. 04. 28.]; *Európai határőrség felállításáról szóló nyilatkozatot fogadtak el* (2016). Elérhető: <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/europai-hatarorseg-felallitasarol-szolo-nyilatkozatot-fogadtak-el-1342244> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Blockade der Balkanroute war wirksamer als der Türkei-Deal* (2016). Elérhető: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article156145936/Blockade-der-Balkanroute-war-wirksamer-als-der-Tuerkei-Deal.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- BOOGAART, E. Van Den – EMMER, P. C. (1986): Colonialism and Migration: an Overview. In EMMER, P. C. (ed.) *Colonialism and Migration; Indentured Labour Before and After Slavery*. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht. 3–5.
- Bulgaria to extend fence at Turkish border to bar refugee influx* (2015). (Elérhető: <https://uk.reuters.com/article/uk-bulgaria-turkey-fence/bulgaria-to-extend-fence-at-turkish-border-to-bar-refugee-influx-idUKKBN0KN1JM20150114>) (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- CUMMING-BRUCE, Nick – GLADSTONE, Rick: *U.N. Cuts Food Aid to Refugees From Syria*. (2014). Elérhető: https://www.nytimes.com/2014/12/02/world/europe/world-food-program-syrian-aid.html?_r=0 (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.)
- CSIKI Tamás – TÁLAS Péter – TÓTH Norbert (2015): Javaslat az európai menekültpolitika cselekvőképtelenségének feloldására. *SVKK Nézőpontok*, 2015/2. Elérhető: http://archiv.netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/svkk-nezopontok-2015-2-javaslatok-az-europai-menekultpolitika-cselekvo-keptelensegenek-feloldasahoz-svkk.original.pdf (a letöltés ideje: 2016. 04. 26.)
- CSIKI Tamás (2014b): A gazdasági válság hatása a Magyarországgal szövetséges védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére. *Nemzet és Biztonság*, 2014/2, 77–100.
- CSIKI Tamás (2014b): Az Európai Tanács közös biztonság- és védelempolitikai csúcstalálkozójának háttere és eredményeinek értékelése. *Nemzet és Biztonság*, 2014/1, 48–63.
- DEPILLIS, Lydia – SALUJA, Kulwant – LU, Denise (2015): *A visual guide to 75 years of major refugee crises around the world*. Elérhető: <https://www.washingtonpost.com/graphics/world/historical-migrant-crisis/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)
- Dűlőre jutottak a tagállamok az európai határőrségről* (2016). Elérhető: <http://bruxinfo>.
- Economic Impacts of Syrian Refugees. Policy Brief: Impact of Syrian Refugees on Host Communities*. (2015). Elérhető: <https://www.rescue.org/sites/default/files/document/465/ircpolicybriefeconomicimpactsosyrianrefugees.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Eredményesebb migrációkezelés: az európai migrációs stratégia*. Európai Bizottság, Sajtóközlemény, 2015. május 13. Elérhető: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4956_hu.htm (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- ETL Alex (2015): Az Európai Tanács közös biztonság- és védelempolitikai csúcstalálkozójának kontextusa és eredményei. *Nemzet és Biztonság*, 2015/3. 114–124.
- EU, Turkey Agree To Draft Migrant 'Swap' Deal, Amid Criticism* (2016). Elérhető: <https://www.rferl.org/a/eu-turkish-leaders-gather-in-brussels-for-migrant-summit/27593151.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)

- Európai határőrség felállításáról szóló nyilatkozatot fogadtak el* (2016). Elérhető: <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/europai-hatarorseg-felallitasarol-szolo-nyilatkozatot-fogadtak-el-1342244> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- „*Europe has an obligation to help*” (2016). Elérhető: <http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-03/fron-tex-fabrice-leggeri-refugees-eu-turkey-deal> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Europol: Három és hatmilliárd dollár között kereshettek tavaly az embercsempészek* (2016). Elérhető: http://migracio.mandiner.hu/cikk/20160117_europol_harom_es_hatmilliard_dollar_kozott_kereshettek_tavaly_az_embercsempeszek (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- EU–Törökország migrációs megállapodás: nem tökéletes, de még a leghasználhatóbb eszköz* (2016). Elérhető: <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20160408IPR22136/eu-torok-migracios-megallapodas-nem-tokeletes-de-meg-a-leghasznalhatobb-eszkoz> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- EU–Törökország nyilatkozat, 2016. március 18. Európai Tanács. Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- FALEG, Giovanni: *A stable Libya would close the door to Daesh* (2016). CEPS Policy Brief, No. 340. Elérhető: <https://www.ceps.eu/system/files/CEPS%20PB340%20Stabilise%20Libya%20G%20-Faleg.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.) 1–6.
- FARKAS Ádám – HORVÁTH Tibor – PADÁNYI József – PETRUSKA Ferenc (2017): A Magyar Honvédség feladatai, szerepének és helyzetének jogi aspektusai a tömeges migráció kapcsán. In: Tólas Péter szerk.: *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 159–177.
- Félszáz busszal indultak a migránsok Szerbia felé* (2015). Elérhető: <https://www.vajma.info/cikk/szerbia/22491/Felszaz-busszal-indultak-a-migransok-Szerbia-fele.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- Frontex expands its Joint Operation Triton* (2015). Elérhető: <http://www.dw.com/en/austria-to-build-fence-on-slovenia-border/a-18847582> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı* (2016). Elérhető: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 (a letöltés ideje: 2017. 04. 23.)
- Genetic Research. Elérhető: <http://www.transpacificproject.com/index.php/genetic-research/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 20.)
- Global Appeal 2017 Update* (2016). UNHCR – The UN Refugee Agency. Elérhető: <http://www.unhcr.org/564da0e20.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 22.), 19.
- Global Trends 2015. Forced Displacement in 2015*. (2016). Elérhető: <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 22.)
- GOTEV, Georgi: *EU silent as Russia intervenes in Syria* (2015). Elérhető: <https://www.euractiv.com/section/med-south/news/eu-silent-as-russia-interven-es-in-syria/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- HARMAT Árpád Péter (2015a): *Nagy migrációk a történelemben*. Elérhető: http://tortenelemtanulas.blog.hu/2015/10/18/nagy_migraciok_a_tortenelemben (a letöltés ideje: 2017. 04. 20.)
- HARMAT Árpád Péter (2015b): *Migrációk a történelemben*. Elérhető: <http://tortenelemcikkek.hu/node/535> (a letöltés ideje: 2017. 04. 20.)
- HAUTZINGER Zoltán – HEGEDŰS Judit – KLENNER Zoltán (2014): *A migráció elmélete*. Nemzeti Közszerkesztési Központ, Budapest, 2014. 5–7.
- JAHN, George (2015): *Balkan migration summit overshadowed by dozens of dead migrants found in truck in Austria*. Elérhető: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2015/08/27/migration-anti-extremism-focus-of-western-balkans-summit> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)

- Jordan Situation Report No. 8. World Food Program* (2016). Elérhető: <http://documents.wfp.org/stellent/groups/Public/documents/ep/WFP282688.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- KIZILKOYUN, Fevzi: *Türkiye 2011'den bu yana 2.1 milyon Suriyeli mülteciye 8 milyar dolar harcadı* (2015). Elérhető: <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/turkiye-2011den-bu-yana-2-1-milyon-suriyeli-multe-ciye-8-milyar-dolar-harcadi-40007235> (a letöltés ideje: 2017. 04. 23.)
- Konferencia a Földközi-tenger keleti térségében és a Nyugat-Balkánon húzódó útvonalról (2015). Elérhető: <http://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/jha/2015/10/08/> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- KRASIMIROV, Angel – LAWSON, Hugh (2016): *Bulgaria says ready to erect fence on border with Greece*. Elérhető: <https://uk.reuters.com/article/uk-europe-migrants-bulgaria/bulgaria-says-ready-to-erect-fence-on-border-with-greece-idUKKCN0WR0UM> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Lebanon Crisis Response Plan 2015 – Annual Report* (2016). UNOCHA.
- Lebanon: Syria Crisis. ECHO Factsheet*. (2016). Elérhető: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/lebanon_syrian_crisis_en.pdf (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.)
- LYMAN, Rick (2015): *Bulgaria Puts Up a New Wall, but This One Keeps People Out* Elérhető: <https://www.nytimes.com/2015/04/06/world/europe/bulgaria-puts-up-a-new-wall-but-this-one-keeps-people-out.html> (a letöltés dátuma: 2017. 04. 28.)
- Managing the Refugee Crisis: Budgetary measures under the European Agenda on Migration* (2015). Elérhető: http://ec.europa.eu/budget/news/article_en.cfm?id=201509301202 (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Marad a drótkerítés a szlovén–horvát határon* (2016) Elérhető: <https://archivum.ujsoz.com/online/kulfold/2016/05/25/marad-a-drotkerites-a-szloven-horvat-hataron> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- MARSAI Viktor (2016): *A migrációs diskurzus margójára I. – Afrika, mint kibocsátó régió*. SVKK Elemzések, 2016/13, 7. Elérhető: http://archiv.netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/svkk-elemzesek-2016-13-a-migracios-diskurzus-margojara-afrika-mint-kibocsato-terseg-marsai-v.original.pdf (a letöltés ideje: 2016. 09. 19)
- Menekültek a migrációs stratégiában. Kerekasztal-beszélgetés. *Fundamentum*, 2013/2. sz. Elérhető: http://www.nagyboldizsar.hu/uploads/2/6/7/7/26778773/menekultek_a_migracios_strategiaban_fundamentum_2013_2.pdf (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts*. (2016) Elérhető: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> overview (a letöltés ideje: 2017. 04. 22.)
- Migrant smuggling in the EU* (2016). Elérhető: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/migrant_smuggling__europol_report_2016.pdf (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- Migrant smuggling Networks. Joint Europol-INTERPOL Report* (2016). Elérhető: https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjuwZqGwcrTAhUBKS WK-HU6aC8YQFggnMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.europol.europa.eu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fdocuments%2Fep-ip_report_executive_summary.pdf&usg=AFQjCNGDFq6eU-vUm9Sny9-ZTyiMwfKB7Lw&cad=rja (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- Migration in the World. Fact and Figures on World Migration* (2015). Elérhető: <http://www.iom.sk/en/about-migration/migration-in-the-world> (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)
- MOLNÁR Tamás (2013): *Mily színes e táj? Az Európai Unió menekültügyi acquis-jának kialakulása és fejlődése a kezdetektől napjainkig*. *Fundamentum*, 2013/2. sz. Elérhető: <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/13-2-04.pdf> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)

- More than 150,000 Syrian babies born in Turkey: Deputy PM.* (2016). Elérhető: <http://www.hurriyetdailynews.com/more-than-150000-syrian-babies-born-in-turkey-deputy-pm-95837> (a letöltés ideje: 2017. 04. 23.)
- NAGY Boldizsár (2004): Kizárás vagy befogadás. A menekültekre és a migránsokra vonatkozó szabályozás az Európai Unióban. *Café Babel*, 47–48. Elérhető: http://www.nagyboldizsar.hu/uploads/2/6/7/7/26778773/cafe_babel_pdf_valtozat.pdf (a letöltés ideje: 2016. 04. 26.)
- NAGY Boldizsár (2015): *Értelmetlen és embertelen a dublini rendszer.* Elérhető: <http://nol.hu/kulfold/ertelmetlen-embertelen-1521891> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- Naponta ezer migráns indul vonattal Macedóniából Szerbiába* (2015). Elérhető: <https://mno.hu/kulfold/naponta-ezer-migrans-indul-vonattal-macedoniabol-szerbiaba-1300080> (a letöltés ideje: 2017. 04. 26.)
- PAVLIC, Vedran (2017): *Slovenia Constructing Border Fence on Ancient Roman Wall.* Elérhető: <https://www.total-croatia-news.com/politics/17241-slovenia-constructing-border-fence-on-ancient-roman-wall> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- PINTÉR Bence (2015): Kihagyták Magyarországot a nyugat-balkános migrációs konferenciáról. Elérhető: http://mandiner.hu/cikk/20150828_kihagytak_magyarorszagot_a_nyugat_balkanos_migracios_konferenciarol (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Questions and criticism as EU-Turkey migration deal takes effect* (2016). Elérhető: <http://www.euro-news.com/2016/03/20/questions-and-criticism-as-eu-turkey-migration-deal-takes-effect> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- REDVERS, Louise (2015): *What refugees really think of aid agencies.* Elérhető: <http://www.irinnews.org/analysis/2015/03/05/what-refugees-really-think-aid-agencies> (a letöltés ideje: 2017. 04. 25.)
- Slovenia starts building fence to control flow of refugees* (2016). Elérhető: <https://www.nytimes.com/2015/11/12/world/europe/slovenia-border-fence-migrants-refugees.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Standard Eurobarometer 83. Spring 2015. Public opinion in the European Union.* 2015 május, 14
- Standard Eurobarometer 85. Spring 2016. Public opinion in the European Union.* 2016 május, 4.
- STEVENS, John (2016): *Macedonia reveals plans to build 200 mile long fence on its border with Greece protected by guards armed with Tasers ahead of EU summit on how to deal with the migrant crisis.* Elérhető: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3479372/Macedonia-reveals-plans-build-200-mile-long-fence-border-Greece-protected-guards-armed-Tasers-ahead-EU-summit-deal-migrant-crisis.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- SURK, Barbara (2016): *Slovenia Builds Border Fence to Stem Flow of Migrants.* *The New York Times.* Elérhető: <https://www.nytimes.com/2015/11/12/world/europe/slovenia-border-fence-migrants-refugees.html> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal.* Elérhető: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.)
- Syria Timelapse – March 2014 – January 2016* (2016). Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=dw2-Ky55R1dM> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- SZUHAI Ilona – TÁLAS Péter: A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről. In: TÁLAS Péter szerk. (2017): *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest.

- Találkozó a nyugat-balkáni migrációs útvonal témájában: tizenhét pontos cselekvési tervben állapodtak meg a vezetők* (2015). Elérhető: https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=-&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwil_Li238_TAhXB7BQKHxERAEQFggnMAA-&url=http%3A%2F%2Feuropa.eu%2Frapid%2Fpress-release_IP-15-5904_hu.pdf&usg=AFQjC-NEPB4M4qJCg3HUc77yBQw1E1OxPxA&cad=rja (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- The Economist reports on how immigrants help both the countries they leave and those to which they move.* (2009). Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=hcoOENLfpUI> (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)
- THORPE, Nick: *Migrant crisis: Bulgaria tightens border with Turkey* (2016). Elérhető: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36435420> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- Turkey: Refugee crisis. ECHO Factsheet* (2016). Elérhető: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/turkey_syrian_crisis_en_0.pdf (a letöltés ideje: 2017. 04. 29.)
- Turkish PM warns of new wave of refugees from Syria* (2016). Elérhető: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-pm-warns-of-new-wave-of-refugees-from-syria-94776> (a letöltés ideje: 2016. 04. 23.)
- U.N., rights groups say EU-Turkey migrant deal may be illegal.* Elérhető: <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-idUSKCN0WA1D4> (a letöltés ideje: 2017. 04. 28.)
- UNHCR's populations of concern* (é.n.). Elérhető: <http://popstats.unhcr.org/en/overview>: (a letöltés ideje: 2017. 04. 21.)
- Uppsala Conflict Data Program. Elérhető: ucdp.uu.se (a letöltés ideje: 2017. 04. 25.)
- Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2015.* (2016) UNHCR, 5.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiadványa.

Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó • www.dialogcampus.hu • www.uni-nke.hu • 1083 Budapest,
Ludovika tér 2. • Telefon: 06 (30) 426 61 16 • E-mail: kiado@uni-nke.hu • A kiadásért felel: Petró Ildikó
ügyvezető • Kiadói szerkesztő: Sós Dóra • Tördelőszerkesztő: Körösi László

ISBN 978-615-5877-71-1 [PDF]

ISBN 978-615-5877-72-8 [ePUB]

A kiadvány a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001 „A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technológiai fejlesztése” című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE